גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבע שנים לעלון נפלאות

גיליון חג מורחב

החויה הנפשית של הברקה חדשה היא בחינה של מתן תורה — עכשיו ה' נותן לי תורה חדשה. "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" הוא לא רק חידוש הישנות — לחזור ולשנן את מה שלמדתי, לחשוב עליו שוב ושהוא מתחדש לי מתוך החזרה. זה לא זה. הכוונה היא שתהיה תורה חדשה כל יום, ובנפש היינו הברקה חדשה של שכל חדש, תובנה חדשה לגמרי, ידיעת ה' בצורה אחרת לגמרי מאשר בעבר.

[מתוך השיעור 'ביראה, בשמחה ובפנימיות']

במדבר · שבועות תשפ"ה

350 | שנה שמינית

במדבר · שבועות ה'תשפ"ה

04 **לקבל תורה מחדש**
נקודה מעובדת
מעגל חוויתי של התחדשות התורה

05 **בן ישי בראש**
גילוי דעת לחג השבועות
תיקון הממשלה, המשפט,
הבטחון והתקשורת

10 **ביראה, בשמחה ובפנימיות**
שיעור למסע הכנה נשי למתן תורה
התבוננות בתהליך הפנימי
של קבלת התורה

22 **"אשרי מי שגדל בתורה"**
מקטנות לגדלות בלימוד תורה
התבוננות חסידית בגדילה בתורה

30 **תורה פרה ורבה**
כתר שם טוב אות כב
דברי תורה מרב הגון

33 **וספרתם – פניני ספירת העומר**
ספירת הכנה לתורה
להתגעגע כל הדרך להר סיני

41 **פרקי אבות – פרק ו משנה יב**
הכל ברא לכבודו
ארבעה עולמות במשנה אחת

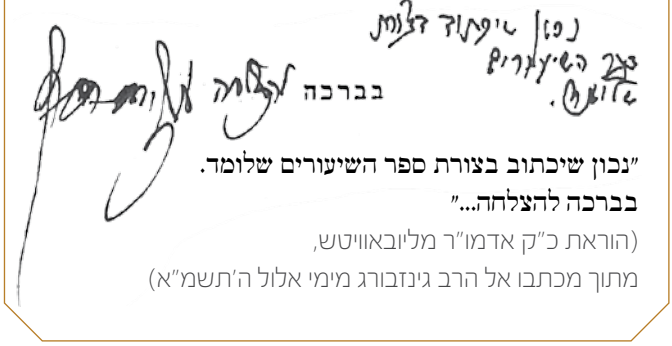
42 **הסיפור החסידי**
נעליים של חיים
מורנו הבעל שם טוב

44 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
שאלות בתניא, כוונה בתהלים
ותורה משולשת

45 כַּאֲשׁוּר עִלָּגְדִּים
הַיְחוּד הַנִּפְלָא
רָזִי יַסְבִּיר לָנוּ מַהִי חֲשִׁיבָה מְחוּץ
לַקֻּפְסָה וּמָה הַקֶּשֶׁר לְחַג הַשָּׁבוּעוֹת

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום וחג מתן תורה שמח לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי עלון נפלאות הי"ו. לפניכם גליון חגיגי ומורחב ל**שבת פרשת מדבר ולחג השבועות,** מלא בכל טוב לכל המשפחה.

מה בגליון המורחב?

בחלק השיעורים השבוע נפגוש – **גילוי דעת** מורחב ומבואר. שיעור נפלא על **הכנה למתן תורה [גם] מהזווית הנשית.** שיעור **מקטנות לגדלות בלימוד תורה** משבת הקודמת. שיעור בספה"ק **כתר שם טוב** לכבוד הילולת מורנו הבעש"ט. ומדור **וספרתם** מורחב **אחרון לשנה זו** על **הגעגועים בדרך להר סיני.**

כאמור, נפתח ב**גילוי דעת אקטואלי** – "**בן ישי בראש**" – ובו מוסבר מהו **טיפול־השרש האמתי** לתיקון המציאות הציבורית – **שינוי ראש** בהעמדת ראש־מנהיג ההולך **בדרך דוד המלך** שנולד ונפטר (ונולד מחדש) בחג השבועות הבעל"ט.

השיעור הראשון – **ביראה, בשמחה ובפנימיות** – הינו **שיעור הכנה** שמסר הרב לקבוצת תלמידות שיצאה **למסע הכנה לחג השבועות.** בשיעור עוסק הרב ב**סדר העבודה הפנימי** בדרך למתן תורה המתחיל ב**יראה** המאפשרת **קבלה נכונה של התורה** על כל רבדיה ומשם ל**שמחה הגדולה** הנובעת מכך ועד לאיזון הבא מ**פנימיות** הנפש – וזאת מתוך **אהבת ישראל** ומהזווית הנשית של התהליך. **קבלת התורה בשמחה ובפנימיות!**

השיעור השני – "**אשרי מי שגדל בתורה**" – ממשיך את **שיעורי הקטנות והגדלות** המלווים אותנו בחודשים האחרונים ונוגע בנושא בהיבט של **לימוד התורה,** לכבוד "**זמן מתן תורתנו**". השיעור פורש את **דרך הגדילה האמתית בתורה** – מתלמיד לרב, מרב לחסיד ומחסיד לרבי – כאשר מגמת הכל היא **חיבור בין התורה לבין הלומד** (חיבור האובייקט והסובייקט) בתורה שלמה, באופן של "**אמת לאמתו**".

ולכבוד **הילולת מורנו הבעל שם טוב** – **תורה פרה ורבה** – שיעור ב**אות כב בכתר שם טוב,** המציב אחד מיסודות תורת החסידות, **לימוד תורה מרב־צדיק,** וב**דיבוק חברים־חסידים,** שגורם לכל אות בתורה להמשיך **לפרות ולרבות עד אין סוף.**

שלשת השיעורים בעצם **סובבים סביבת נקודה אחת – נביעת האין סוף של התורה.** זהו נושא שאין מתאים ממנו לחגיגת **שבע שנים להופעתו של הגליון,** שממחיש בעצמו מדי שבוע את העובדה ש**מעין התורה ממשיך ונובע גם בדורנו** (כפי שנהג לומר תמיד ידידנו הבלתי־נשכח **הרב בנימין־דוב – בניום – רוזנצוויג** ע"ה).

במדור **וספרתם – ספירת הכנה לתורה** – אנו **מסיימים את סדרת המאמרים** על ספירת העומר עם לימוד **מתוק ועמוק** מתוך **ספר החינוך,** על **הספירה כהכנה למתן תורה, געגוע רווי שעשוע.**

שבת שלום ומבורך וחג שמח,
קבלת התורה בשמחה ובפנימיות, **המערכת**

סדר הלימוד לשבוע פרשת נשא הבעל"ט: **נ"ך יומי – שמואל ב'** פרקים ז־יג; **משנה – סנהדרין** פרק ח.

רוצים להבין עוד?
עברו לשיעור בנבי"ם ‹‹

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

לקבל תורה מחדש

ב"זמן מתן תורתנו" אנחנו חוזרים לחווית מתן תורה. זכרון החוויה הזו, לה זכינו עם היותנו לעם, צריך להיות השראה גם ללימוד בכל יום — "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" (ואף "חדשים" ממש). לכן מברכים בכל יום "ברוך אתה הוי' נותן התורה", בלשון הוה. אפשר היה לחשוב שההתחדשות בדברי תורה היא מצד הלומד, שעליו לחזור שוב ושוב על לימודו ובכל פעם לטעום בו טעם חדש, אבל התורה עצמה נשארת קבועה. אך אליבא דאמת, דברי תורה פרים ורבים, מתחדשים בכל יום, כאשר בכל פעם מתנוצץ עוד גילוי ועוד ממד של "תורה חדשה מאתי תצא". כיצד ניתן לזכות לכך?

מכיון שהתורה ניתנת בכל יום מחדש, צריך לשחזר בכל פעם שלומדים תורה גם את החוויה של מעמד הר סיני, כהוראת חז"ל — "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע". היראה בה מדובר, יראה־עילאה עמוקה — יראת־בשת — איננה עומדת בסתירה לחדוות־הלימוד, כאשר הדברים "שמחים כנתינתם מסיני".

אצל החסידים מאחלים לקראת מתן תורה "קבלת התורה בשמחה ובפנימיות", ובכך מוסיפים תכונה עיקרית נוספת שצריכה לאפיין את הלימוד — פנימיות. הלימוד צריך להיות "אדעתא דנפשיה" — אחרי התפיסה והקליטה של דברי התורה, צריכים גם להפנים אותם אל תוך הלב. ההפנמה היא לא רק מסקנת הלימוד במידות טובות, אלא גם הדרך היחידה לעיון אמתי — רק מתוך הפנמת הנלמד, שהופך להיות חלק מהלומד, ניתן להגיע להעמקה אמתית בתוכנו (העמקה בה מתבטאת דעתו היחודית של הלומד).

יש כאן סדר פנימי: ראשית על הלומד לחוות אימה, יראה, רתת וזיע כלפי נותן התורה — רק מתוך בטול פנימי מוחלט ניתן להפתח לדבר ה' מן השמים. כשהאדם מבין מה התגלה לו — "**אנכי** הוי' אלהיך" נותן לקרוץ־חומר כמוני את עצמו בתוך תורתו ("**אנא נ**פשי **כ**תבית **י**הבית") — הוא מתמלא שמחה אין־סופית. אכן, לנתינת התורה יש מטרה — ה' רוצה ממני משהו — ולשם כך צריך לעבור מהשמחה האין־סופית להפנמת דברי התורה לצורך מימושם בעולם. הסדר הזה הוא בעצם סדר המוחין, בהם לומדים את תורת ה' התמימה — יראת ה' עליונה ובטול הם פנימיות החכמה, שמחה היא פנימיות הבינה והפנמה (פנימיות) היא הכח המיוחד של ספירת הדעת.

אכן, כפי שהוזכר, בזכות ההפנמה של הדעת ניתן להגיע לשלב נוסף — העמקה אמתית בתורה. ההעמקה עולה בנפש האדם, חושפת בו את "כח המעמיק", ומגיעה למקור העל־מודע של הברקות החכמה שלו. לכן, מתוך ההעמקה בדברי תורה זוכים לחזור שוב אל המקור ולעורר גילוי חדש. כך נוצר בנפש מעגל אין סופי של נביעה והתחדשות — הבטול מעורר גילוי, הגילוי מזכה בשמחה עצומה, השמחה דוחפת להפנמה והעמקה, וההעמקה מעוררת שוב גילוי חדש ומעורר השתאות בנפש, וכך זוכים ל"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" בצורה אמתית ושלמה.

שיעור

גילוי דעת לחג השבָּעות

בן ישי בראש

במציאות הציבורית של עם ישראל היושב בציון, יש כיום ארבעה תחומים עיקריים הדורשים תיקון שרשי: הממשלה, מערכת המשפט, מערכת הבטחון וכלי התקשורת. כאשר נצעד בדרך הנכונה ל"תיקון המדינה", יבוא בעזרת ה' שלום בתוכנו ונתגבר על כל צר ואויב מבחוץ.

אנו מצפים בכל יום לביאת המשיח, מלך מבית דוד שישלים את יעודי הגאולה האמתית והשלמה במהרה בימינו. עד שנזכה למלכות המשיח, יש לעסוק ב"תיקון המדינה" בדרך התורה, לפי העקרון של "בן ישי בראש": להעמיד מנהיגות אמתית בדרכו של דוד בן ישי מלך ישראל: מתוך אמונה ובטחון בה', במסירות נפש וברוח של תשובה וענוה. זהו 'שינוי ראש' וטיפול שרש מהותי (לא רק תיקון חיצוני ו'קוסמטי') שבכוחו ניתן לרפא את תחלואי החברה ולפתור בעיותיה.

תיקון הממשלה הוא בהעמדת ראש־מנהיג ההולך בגלוי בדרך התורה, מאחד את העם ומוליך אותו קדימה. תיקון מערכת המשפט (והבג"צ במיוחד) הוא בהעמדת המשפט העברי בראש, ובמינוי שופטים אנשי חיל יראי אלקים כדוד המלך שעשה צדקה ומשפט. תיקון מערכת הבטחון הוא בכפיפות להנהגת העם (הרמטכ"ל כפוף לראש הממשלה) ונתינת צביון יהודי לצבא הנלחם מלחמות ה' כדוד המלך. תיקון התקשורת הוא תיקון הדיבור, שיח ענייני וחיובי שאינו מתבוסס ברפש אלא מקדם את המציאות לטובה בדיבורי אמונה (כדברי דוד "האמנתי כי אדבר").

האמונה והציפיה לגאולה האמתית והשלמה, המלוה את עם ישראל בכל הדורות (תקוה בת אלפי שנים), כרוכה בחידוש מלכות בית דוד, "אני מאמין בביאת המשיח"

בחג השבעות הבא עלינו לטובה אנו מתקשרים לדמותו של דוד המלך, "דוד מלך ישראל חי וקַיָם"[א]. דוד נולד ומת בשבעות[ב], ו' בסיון, וביום זה נוהגים לקרוא את מגילת רות[ג] העוסקת ביחוסו של דוד: "וּבֹעַז הוֹלִיד אֶת עוֹבֵד. וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת יִשָׁי וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת דָּוִד"[ד].

דוד המלך קיבל מה' את כתר המלכות, לו ולזרעו עד עולם[ה]. האמונה והציפיה לגאולה האמתית והשלמה, המלוה את עם ישראל בכל הדורות (תקוה בת אלפי שנים), כרוכה בחידוש מלכות בית דוד, "אני מאמין בביאת המשיח"[ו], כתפלת "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח"[ז] (מלך המשיח מזרע דוד, ובו שורה נשמת דוד עצמו[ח]), "הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי. לִבְשִׁי בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ עַמִּי. עַל יַד בֶּן יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי. קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְאָלָהּ [גאולת הנפש הקרובה של כל אחד, וגאולת כלל ישראל והעולם כולו]"[ט].

תיקון המדינה בדרך בן ישי

בימינו אנו, עלינו לפעול לתיקון המדינה בדרכו של דוד המלך. גם לפני שזכינו להתגלות מלך המשיח בפועל, עלינו לפעול בדרך של "בן ישי בראש". חז"ל אומרים כי הקב"ה אמר לירבעם בן נבט "חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו [ירבעם לה'], מי בראש? בן ישי בראש! אי הכי לא בעינא [תשובת ירבעם: אם כך, אינני רוצה]"[י]. לירבעם, שהקים את מלכות ישראל, יש כישורים טובים להנהגת הממלכה, הוא יכול להיות מנהל מוצלח, אך רק בתנאי ש"בן ישי בראש". גם היום, תיקון "מדינת היהודים" בארץ ישראל הוא ב"שינוי ראש", תיקון המנהיגות (הראש) מתוך תודעה מתוקנת (ראש, מחשבה ותפיסת עולם). על ידי תיקון הראש, נעשה תיקון כל העם ותיקון המדינה, "אחרי הראש הולך כל הגוף"[יא].

מהי דרכו של "בן ישי", מהן תכונותיו העיקריות של המלך־המנהיג הרצוי? הוא חדור אמונה **שלמה בה' ובתורתו, "דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי"**[יב]. הוא "הוגה בתורה ועוסק במצוות"[יג] **בכל לב, ומתפלל תמיד לישועת ה', "ואני תפלה".** הוא מלא בטחון **בה' לבדו, "ואני**

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב אייר תשפ"ה.

א ראש השנה כה, א.

ב ירושלמי ביצה פ"ב ה"ד "דוד מת בעצרת". בכור שור ב"ב יד, ב "וכיון שמת בעצרת נולד ג"כ בעצרת". חומת אנך תהלים קי. שערי תשובה או"ח תצד. חג השבעות נקרא בלשון חז"ל 'עצרת' סתם. והנה המלך נקרא עוצר, כמו שנאמר על שאול "זה יעצֹר בעמי" (שמואל־א ט, יז) והתקיים בשלמות בדוד שנולד בעצרת.
שלש הדמויות העיקריות בשבועות הן משה רבינו, דוד המלך ורבי ישראל בעל שם טוב (שאף הוא הסתלק בשבועות). משה רבינו נולד ומת בז' באדר, ביום מותו הוא 'נולד מחדש', "משה רבינו לא מת" (סוטה יג ב) כי "אתפשטותא דמשה בכל דור" (ע"פ תקו"ז קיב, א); וכן דוד המלך שהסתלק בשבועות, באתו יום נולד מחדש והריהו "חי וקים" בכל דור, במיוחד בהופעת הבעש"ט שהוא "נפש דוד". בעומק, גם בחייו דוד הוא "בר נפלא" (סנהדרין צו, ב), מת וקם לתחיה מחדש בכל רגע, "כי רגע באפו [מיתה, ובאותו רגע ממש] חיים ברצונו" (תהלים ל, ו). כל זה מתגלה במיוחד בחג השבעות בו קבלנו "תורת חיים" (ובמתן תורה ה' החיה את ישראל מחדש ב"טל תחיה", שבת פח, ב).

ג שו"ע או"ח תצ, ח. רות היא "אמה של מלכות" (בבא בתרא צא, ב). **רות דוד** = **כתר**, כתר מלכות (**כתר מלכות** = **בראשית ברא**).

ד סוף מגילת רות.

ה רמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"א.

ו נוסח 'אני מאמין' שנדפס בסידורים בסוף התפלה.

ז תפלת שמונה עשרה.

ח ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד ("דוד שמיה"). פיוט "אמץ ישעך" להושענות "הוא דוד בעצמו" (וראה ריקאנטי פרשת וישב). וראה לקו"ש חל"ה עמ' 206 הערה 6.

ט פיוט לכה דודי. וראה בעש"ט עה"ת פרשת שמות אותיות ה־ו.

י סנהדרין קב, א.

יא עירובין מא, א "בתר רישא גופא אזיל".

יב תהלים קיט, ל.

יג רמב"ם הלכות מלכים פי"א ה"ד.

בחסדך בטחתי"[יד], ומתוך כך מסירות נפש בעד עמו לכל צרכיהם, בגשמיות וברוחניות. הוא מאחד ומלכד את העם כולו[טו], "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד **שבטי ישראל** [ראשי תבות **ישי**, דוד בן ישי]"[טז], "אחד העם"[יז] המאחד את העם. הוא אינו מחוסן מטעויות אך הוא טיפוס של בעל תשובה אמיתי, היודע להודות בחטאו ולעשות תשובה (לומר "חטאתי לה'"[יח]), "אשר נשיא יחטא"[יט], אשרי הדור שהנשיא שלו מודה על חטאיו ועושה תשובה[כ], מתוך ענוה ושפלות הנושאת חן בעיני כל ("והייתי שפל בעיני"[כא]).

תיקון המדינה אינו רק בשינוי חיצוני במערכות השלטון, אלא ברוח פנימית של תשובה אל ה', "סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין"[כב], תשובה פרטית ותשובה ציבורית גם יחד. בהמשך לשיבת ציון בדורות האחרונים, ישוב הארץ ותחילת קיבוץ גלויות — עלינו להגיע לעיקר, "ויתן להם ארצות גוים... בעבור ישמרו חקיו ותורֹתיו ינצֹרו"[כג], ולהעמיד בראשנו דמות של איש אמת ואמונה המבטאת את הקשר לה', "מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות" המוביל קדימה

תיקון המדינה אינו רק בשינוי חיצוני במערכות השלטון, אלא ברוח פנימית של תשובה אל ה', "סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין", תשובה פרטית ותשובה ציבורית גם יחד

את הגאולה[כד] — דמות שכולם חפצים להדמות אליה (שהרי המלך הוא "לב כל קהל ישראל"[כה] ובלב כל ישראל יש את התשוקה להדמות אליו).

"כִּי אֱלֹהִים יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וְיִבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה וְיָשְׁבוּ שָׁם וִירֵשׁוּהָ. וְזֶרַע עֲבָדָיו יִנְחָלוּהָ וְאֹהֲבֵי שְׁמוֹ יִשְׁכְּנוּ בָהּ. לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד לְהַזְכִּיר"[כו]. המנהיג האמתי שואף "לתקן עולם במלכות שדי"[כז] ונושא עיניו כבר היום אל היעוד העתידי "לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שֹׁרֶשׁ יִשַׁי אֲשֶׁר עֹמֵד לְנֵס עַמִּים אֵלָיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ וְהָיְתָה מְנֻחָתוֹ כָּבוֹד"[כח].

ארבעה תחומי תיקון

ארבעה תחומים עיקריים במערכת השלטון־מדינה זקוקים כיום לתיקון מהיסוד, טיפול שרש: הממשלה־ההנהגה, הצבא, מערכת המשפט־בג"ץ, התקשורת.

בכל אחד מארבעה תחומים אלו צריך להיות "בן ישי בראש", שינוי ראש, להנהיג את העם

יד תהלים יג, ו.
טו כהגדרת המלך לפי הרמב"ם בספר המצוות מ"ע קעג "יקבץ כל אומתנו וינהיגנו".
טז דברים לג, ה. ראה תורת מנחם שיחת ליל ב' דחג הסוכות תשמ"ח עמ' 190.
יז בראשית כו, י. רש"י שם "אחד העם, המיוחד בעם זה המלך".
יח שמואל־ב יב, יג.
יט ויקרא ד, כב.
כ לפי רש"י שם.
כא שמואל־ב ו, כב.
כב רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ה.
כג תהלים קה, מד־מה.
כד ראה הלכות מלכים פי"א ה"ד.
כה הלכות מלכים פ"ג ה"ו.
כו תהלים סט, לו־לז; ע, א. וברש"י שם: "משל למלך שכעס על צאנו וסתר את הדיר והוציא את הצאן ואת הרועה אחר זמן החזיר את הצאן ובנה את הדיר ולא הזכיר את הרועה אמר הרועה הרי הצאן מוחזר והדיר בנוי ואני איני נזכר כך למעלה מן הענין נאמר כי אלהים יושיע ציון וגו' ואוהבי שמו ישכנו בה הרי הדיר בנוי והצאן כנוס והרועה (זה דוד) לא נזכר לכך נאמר לדוד להזכיר אלהים להצילני". וראה אהלי יעקב הוסיאטין פרשת אמור (עמ' שדמ במהדורת תשס"ו), ו אייר תש"ח: "כאשר אלקים יושיע ציון למרות איומי אויבינו, ויבנה ערי יהודה וזרע עבדיו ינחלוה, צריך להזכיר את דוד. כלומר, צריך לזכר כי הקמת המדינה היהודית אף כי אין ערך לחשיבותה, עדיין אינה הגאולה המקווה שהובטחה לנו. הגאולה האמתית קשורה בביאת משיח בן דוד. לדוד להזכיר".
כז תפלת עלינו לשבח.
כח ישעיה יא, ט־י.

בדרך הישר. כאשר בעזרת ה' נצליח לתקן אותם, הכל יבוא על מקומו בשלום, כל הבעיות שלנו והמחלוקות שבינינו, וה' יתברך יהיה בעזרנו למגר את אויבינו מבחוץ ולהיטיב אתנו בכל מעשינו.

גבורי ישראל מתגייסים ברצון לעת הצורך לצאת לקרב "לעזרת ה' בגבורים" ומתגייסים ברצון לעסוק בגבורתה של תורה (השומרת על העם), בתחושת אחדות (יחד שבטי ישראל) וערבות הדדית

ארבעת אלו רמוזים במשנה הפותחת את מסכת ראש השנה (רמז לשינוי ראש): "ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ראש השנה למלכים. באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה. באחד בתשרי ראש השנה לשנים. באחד בשבט ראש השנה לאילן" (ונפרט לפי סדר המשנה).

"באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים" — תיקון הממשלה (מלך כפשוטו). המלך מוליך את העם ליעודו[כט], "כד איתתקן רישא דעמא איתתקן כולא עמא"[ל] (כאשר נתקן ראש העם נתקן כל העם). במציאות היום, יש לפעול להעמדת ראש ממשלה (הדומה למלך), ההולך בגלוי בדרך התורה וזוכה לאמון הציבור הרחב, שכן 'עמך ישראל' כולם "מאמינים בני מאמינים"[לא]; מנהיג הפועל בשליחות ה', "הממליך מלכים ולו המלוכה"[לב], וכולו מסור ונתון לטובת העם.

"באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה" — רמז לתיקון הצבא (ומערכת הבטחון בכלל), שכן ראש חדש אלול הוא זמן יציאת המלך למלחמה ("ויהי לתשובת השנה, לעת צאת המלכים"[לג]). צריך שיוכר היטב בכל מערכות הצבא ש"בן ישי בראש" — ההנהגה הצבאית כפופה לראש הממשלה בכל החלטה גורלית[לד]. 'רוח המפקד' בצבא ישראל, כללי ההתנהגות במחנה ובקרב (הקוד האתי) — הכל יהיה בדרך דוד בן ישי, נעים זמירות ישראל[לה] הלוחם מלחמות ה'[לו], ויתקיים בנו "כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך לפניך"[לז]. כך נפתרת ממילא שאלת 'גיוס בני הישיבות': בהשראת "בן ישי בראש", מנהיג היוצא למלחמה וגם הוגה בתורה יומם בלילה (כמו המלך שספר התורה עמו כל ימי חייו[לח]), "איש מלחמה"[לט] באויבי ישראל וגם "במלחמתה של תורה"[מ] — גבורי ישראל מתגייסים ברצון לעת הצורך לצאת לקרב "לעזרת ה' בגבורים"[מא] ומתגייסים ברצון לעסוק בגבורתה של תורה[מב] (השומרת על העם), בתחושת אחדות (יחד שבטי ישראל) וערבות הדדית.

"באחד בתשרי ראש השנה לשנים" — רמז לתיקון המשפט. אחד בתשרי נקרא סתם "ראש השנה", הוא יום הדין לפרט ולכלל, "כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב"[מג]. בהנהגת המדינה, על המלך הצדיק לדאוג שכל מערכת

כט כרמוז ב"ראש השנה לרגלים", עולים לרגל.
ל לפי זהר ח"ג קלה, א. וראה **מלכות ישראל** ח"ב עמ' קסז.
לא שבת צז, א.
לב פיוט "וכל מאמינים".

לג שמואל־ב יא, א. ובהמשך שם מסופר על חטא דוד ובת ושבע שהתרחש בסוף חדש אלול (והסליחה עליו היתה ביום הכיפורים). וראה מבוא לספר **תשובת השנה**.
לד חטאו של דוד התחיל בכך ששלח את יואב שר הצבא במקומו לאותה מלחמה בבני עמון. שהרי על המלך לצאת בעצמו לפני העם, "אשר יצא לפניהם" (במדבר כז, יז, ולכן נענש יהושע בן נון כשלא יצא עם הלוחמים, כפירוש רש"י ביהושע ז, י), ואז הגוף הולך אחר הראש. אם המלך לא הולך בראש, אזי אנשי הצבא מתנתקים מהראש, מעין מיתת הרג (הפרדת הראש מהגוף).
לה שמואל־ב כג, א.
לו שמואל־א כה, כח.
לז דברים כג, טו.
לח דברים יז, יט.
לט שמואל־א טז, יח.
מ רות רבה ד, ג.
מא שופטים ה, כג.
מב מכות י, א "מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלם שהיו עוסקים בתורה".
מג תהלים פא, ה.

המשפט בארץ תפעל על פי חוקי ומוסר תורת ישראל, "לעשות משפט וצדקה"[מד] (כאשר גם המלך עצמו שוה בפני החק, מלכי בית דוד דנים ונידונים[מה]). תיקון מערכת המשפט הוא עיקר תיקון המדינה (מדינה מלשון דין), "ואשיבה שֹפטיך כבראשונה ויֹעציך כבתחילה"[מו].

"באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים בחמשה עשר בו" — רמז לתיקון התקשורת. האילן הוא "שיח השדה"[מז], שיחת האילנות ושיחת הבריות[מח]. "כי האדם עץ השדה"[מט] והאדם נקרא מְדַבֵּר על שם כח הדיבור־השיחה, יכולת התקשורת, במיוחד ישראל ש"אין כוחם אלא בפיהם"[נ]. האילן הוא גם "עץ החיים"[נא] — תיקון הדיבור בדברי תורה[נב], כאשר גם "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד" (היא העלים של העץ, "ועלהו לא יבול"[נג]). תיקון התקשורת (בכל אמצעי התקשורת) הוא שהכל יתנהל על פי ערכי תורת ישראל, שיחה ענינית בלבד, ללא הוצאות דיבה ושאר פגמי הדיבור, שיחה ציבורית המקדמת את היעדים האמיתיים של עם ישראל על פי תורה. זו דרכו של בן ישי, כמו ספר תהלים שבו תיאור המאורעות חדור אמונה ותפלה.

נסיים ברמז יפה: ארבע פעמים **ראש השנה** (861) = 3444 = המלה הראשונה של התורה, **בראשית**, לשון ראש, כאשר מחשבים כל אות ב"מספר קדמי" (כל אות היא סכום כל האותיות מ־**א** ועד אליה, בסוד "קדם מפעליו מאז"[נד]). "בראשית", המסר הראשון של התורה הוא שעלינו לתקן את מציאות העולם שה' ברא לכבודו[נה], "להיות לו יתברך דירה בתחתונים"[נו], בגילוי מלכות ה' במלכות ישראל עלי ארץ[נז] — וזאת מתוך התודעה הבהירה של "מי בראש? בן ישי בראש!"

אם נאמין ונרצה אין זו אגדה. **מי בראש? בן ישי בראש!** = **דוד** פעמים **אמונה**.

מד מלכים־א י, ט. וראה שמואל־ב ח, טו.

מה סנהדרין יח, א.

מו ישעיה א, כו.

מז בראשית ב, ה.

מח בראשית רבה יג, ב "וכל שיח השדה, כל האילנות כאילו משיחין אלו עם אלו, כל האילנות כאלו משיחין עם הבריות".

מט דברים כ, יט.

נ במדבר רבה כ, ד.

נא משלי ג, יח "עץ חיים היא".

נב "כי חיים הם למוציאיהם בפה", עירובין נד, א.

נג תהלים א, ג. עבודה זרה יט, ב.

נד משלי ח, כב.

נה אבות , יא.

נו תנחומא נשא טז.

נז המלה "בראשית" בכל מקום בתנ"ך קשורה למלכות (ראה **מלכות ישראל** ח"א עמ' לה), תיקון המלכות על ידי בן ישי בראש־בראשית. והרמז: **בראשית** = **ראש** ועוד **שמו בן דוד**.

שיעור

שיעור למסע הכנה נשי למתן תורה

ביראה, בשמחה ובפנימיות

קיצור מהלך השיעור

קבוצת תלמידות שיצאה לימי הכנה למתן תורה זכתה בשיעור המעמיק באיחול החסידי לקראת החג – "**קבלת התורה בשמחה ובפנימיות**". **פרק א** עוסק ב**יראה של מתן תורה**, **הקודמת לשמחה ולפנימיות** של קבלת התורה. הקבלה הנכונה של התורה – **תפיסה**, **קליטה**, **הפנמה והעמקה** – מעוררת נביעת מוחין חדשה, שהיא בעצם **מתן תורה חדש בכל יום**. **פרק ב** מעמיק בשמחה עד שהיא הופכת ל**שמחה אין־סופית**, שרק **הפנימיות** המתלווה אליה **שומרת את האדם** מיציאה מוחלטת מהכלים. **פרק ג** מעניק את ממד הרמז, המצרף לברכה את הכלל הגדול בתורה של **אהבת ישראל** וגם את **ההתדמות המוחלטת לה'**. **פרק ד** מתמקד **בפן הנשי של השמחה והפנימיות**, וטוען את חווית התורה במטעני **אמונה ורחמים אלוקיים**. הכנה עמוקה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות!

א. נביעת התורה

מה לאחל לקראת מתן תורה?

לפני חג שבועות, "זמן מתן תורתנו"[א], מאחלים אחד לשני את הברכה המקובלת – "קבלת התורה בשמחה ובפנימיות"[ב]. יש להבין את שתי המלים האלה – מהי שמחה? מהי פנימיות? ומה הקשר ביניהן?

ענין נוסף שצריך להבין: מתן תורה צריך להיות חויה תמידית, "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"[ג], וכתוב עליו – גם בפעם הראשונה וגם בכל פעם מחדש – "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע"[ד]. לפי זה, עיקר החויה במתן תורה היה יראה, כמו שהפסוק אומר בפירוש בהמשך "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו"[ה].

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. כ"ד אייר פ"ה – כפ"ח (הקלטה).

א נוסח תפלת חג השבועות.

ב אוצר מנהגי חב"ד ניסן־אייר־סיון עמ' רפט.

ג פסיקתא זוטא ו, ו (רש"י לדברים כו, טז).

ד ברכות כב, א.

ה שמות כ, יז. "**ובעבור תהיה יראתו על פניכם**" עולה ג"פ **ישראל**, סוד התכללות תלת הקשרין בישראל עצמם, וד"ל.

חז"ל מפרשים[ו] שהיראה שעל הפנים היא יראת־בשת — היראה הכי גבוהה, הכי עצמתית, הכי פנימית שיש, כרמוז בכך ש"**בראשית**" אותיות **ירא־בשת**[ז]. כתוב "ראשית חכמה יראת הוי'"[ח], ויש עוד פסוק, "תחלת חכמה יראת הוי'"[ט]. לכן התרגום הירושלמי ל"בראשית" הוא "בחוכמא" — מהי החכמה? היראה[י].

אם כן, היות שקבלנו את התורה דווקא מתוך יראה עצומה — "באימה ובירא וברתת ובזיע", ארבע לשונות של יראה — וחז"ל אומרים "מה להלן באימה ובירא וברתת ובזיע אף כאן [בכל יום שאדם לומד תורה ומקבל אותה מחדש] באימה ובירא וברתת ובזיע", הייתי צריך לברך אותך 'שתזכה לקבל את התורה באימה ובירא וברתת ובזיע!'. למה אנחנו אומרים "בשמחה ובפנימיות"?

הייתי צריך לברך אותך 'שתזכה לקבל את התורה באימה וביראה וברתת ובזיע!'. למה אנחנו אומרים "בשמחה ובפנימיות"? התכל'ס היא להגיע לפנימיות, אבל בשביל להגיע לקבלת התורה בפנימיות צריך קודם כל לקבל את התורה בשמחה

יחוד יראה ושמחה

בעצם, נסביר עכשיו שקודם כל צריכה להיות יראה, ודווקא מתוך היראה — "ראשית חכמה יראת הוי'", "תחלת חכמה יראת הוי'" — זוכים לקבל את התורה בשמחה ובפנימיות. מהנוסח "בשמחה ובפנימיות" משמע שהתכל'ס היא להגיע לפנימיות, אבל בשביל להגיע לקבלת התורה בפנימיות צריך קודם כל לקבל את התורה בשמחה.

אפשר לחשוב ששמחה ויראה הן שני דברים ממש הפוכים — או שאדם ירא, פוחד, או שהוא שמח, שתי תנועות נפשיות הפוכות לגמרי. אבל האמת היא אחרת. פסוק אחד אומר "עבדו את הוי' ביראה"[יא], בפרק ב בתהלים, והרבה יותר מאוחר בתהלים, בפרק ק, כתוב "עבדו את הוי' בשמחה"[יב]. ידוע[יג] הרמז ש"**עבדו את הוי' בשמחה**" שוה **יראה־יראה־יראה־יראה** (ממוצע כל מלה) — כל מלה ב"עבדו את הוי' בשמחה" היא סוג, מדרגה, של יראה, "באימה וביראה וברתת ובזיע". ארבע מדרגות היראה מצטרפות ל"עבדו את הוי' בשמחה". עוד יותר, כאשר כותבים שמחה במילוי — **שין מם חית הא** — עולה בדיוק אותו מספר, ארבע פעמים **יראה** ("**עבדו את הוי' בשמחה**"), ממוצע כל אות במילוי הוא **יראה**. אם כן, ודאי יש פה זיקה גדולה בין יראה ושמחה.

באותיות של קבלה וחסידות, היראה — יראה עילאה, **ירא־בשת**, "**בראשית**" — היא "ראשית חכמה" בנפש. פנימיות החכמה היא

ו בריבוי מקומות. ראה לדוגמה נדרים כ, א ובמכילתא עה"פ.

ז תקו"ז תקון כח.

ח תהלים קיא, י.

ט משלי ט, י.

י **חכמה־יראה** משלימות ל־**טוב** ברבוע (289) – "אין טוב אלא תורה" (אבות פ"ו מ"ג; ברכות ה, א) – והוא עולה "[בראשית (בחוכמא)] **ברא אלהים** [את השמים (חכמה־יראה עילאין) ואת הארץ (חכמה־יראה תתאין)", וד"ל. במספר סידורי הן עולות 73, **חכמה** במספר הכרחי; במספר קטן הן עולות 28, **כח** (מתוך **כח־מה**, חתך הזהב של **חכמה**, כידוע). כל רמות המספר – 289 73 28 10 1 – עולות יחד 401, "**את**", המלה הבאה בפסוק לאחר "**ברא אלהים**" (**חכמה־יראה** במספר הכרחי, 289, כנ"ל). סופי התבות של "ברא אלהי**ם** א**ת**" הם **אמת**, כידוע (בעל הטורים עה"פ), ו"**ברא אלהים את**" עולה "**משה משה**" (שמות ג, ד) ש"לא פסיק טעמא בגוויהו" (ע"פ שמות רבה ב, ו; זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א), סוד "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" (ע"פ תקו"ז תקון סט. וראה גם זהר ח"ג רטז, ב), הכל בסוד "משה אמת ותורתו אמת" (תנחומא קרח יא), וד"ל.

יא תהלים ב, יא.

יב שם ק, ב.

יג ראה התוועדות י"ט כסלו (נדפסה בגליון מקץ), התוועדות ליל פורים ושבת בהעלתך תשפ"ב (ועוד).

בטול וכתוב[יד] שבטול הוא יראה עילאה, ירא בשת, ופנימיות הבינה היא שמחה. אם כן, יראה ושמחה הן זוג, אבא ואמא, שבלשון הזהר הם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"[טו], אי אפשר אחד בלי השני[טז], הם תמיד מזדווגים ומתייחדים.

כח הדעת

מהי, לפי ההגיון הזה, פנימיות? הפשט הכי פשוט — ובאמת כך מתבקש ומובן, ומוסבר באריכות בחסידות[יז] — שפנימיות היא דעת[יח].

כלומר, בעצם כשאני אומר יראה־שמחה־פנימיות אמרתי חב"ד. הדעת מפנימה את ההשגה של הבינה. כתוב[יט] שעיקר השמחה של הבינה הוא כאשר היא משיגה את דבר החכמה — שמחת ההשגה, 'הנה, הצלחתי, בעזרת ה', ברוך ה', להשיג, לתפוס ולקלוט, מה שאמרת, מה שמסרת לי'. קודם אני תופס ואחר כך קולט — בלשון החסידות התפיסה היא אמא עילאה והקליטה היא תבונה[כ] — ואחר כך אני מפנים לגמרי, בדעתי ובלבי, עם הכח של הדעת, "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"[כא]. כל השלישיה הזו שייכת למשה רבינו, נותן התורה, שהרי נאמר בו "מן המים משיתהו"[כב], בסוד החכמה[כג]; "משה זכה לבינה"[כד]; והוא הדעת של כללות נשמות ישראל[כה].

דעת היא גם כח ריכוז והעמקה. כשאני מפנים את הדבר הוא נמצא אצלי לגמרי[כו], ודווקא אז אני מסוגל להעמיק בו עוד ועוד. כתוב בחסידות[כז] שמתוך העמקת הדעת — ככל שאני מעמיק יותר — מגיעים לכח המעמיק שבנפש. כח המעמיק הוא עוד יותר גבוה מהחכמה, הוא

יד לקו"ת שה"ש מו, א.

טו ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

טז ראה שער היחוד פ"ה.

יז ראה ביאורי הזהר לצ"צ תשא ד"ה "ברע"מ פ' תשא" (עמ' ערה ואילך) ושם נסמן ונתבאר בארוכה.
לפי המבואר שם, שהכתר (הנמנה בספירות) הוא יחסית חיצוניות ביחס לדעת, הקו האמצעי הוא כתר־דעת־תפארת־יסוד־מלכות, בסוד חיצוניות (כתר), פנימיות (דעת), חיצוניות (תפארת, התפארות־הנהגה כלפי חוץ, פנימיות (יסוד, הצנוע והטמון בארץ, עיקר התגלות הדעת־ההתקשרות במדות הלב), חיצוניות (מלכות, שעניינה התגלות־הנהגה כלפי חוץ, "עלמא דאתגליא", עולם הדבור כלפי הזולת). ובקוי הימין והשמאל: בחכמה ובינה החכמה היא הפנימיות והבינה המלבישה את נקודת החכמה ומפרשת אותה היא החיצוניות; בחסד ובגבורה ההיפך, הגבורה היא הפנימיות (כח צמצום והפנמה) והחסד הוא החיצוניות (התפשטות ונתינה לכל), בסוד "לאכללא שמאלא בימינא" (זהר ח"ב כז, א ובכ"ד); בנו"ה שוב יש חילוף ("אחליפו דוכתייהו"), הנצח הוא הפנימיות (כח המניע בלב לעשיה בפועל, אומץ הלב של "נצח ישראל", "ישראל עשה חיל") וההוד הוא החיצוניות (הודיה בפה מלא על הטוב ווידוי בפה מלא על החטא), בסוד "שכל את ידיו" (בראשית מח, יד) מחסד להוד (מחיצוניות לחיצוניות) ומגבורה לנצח (מפנימיות לפנימיות), וד"ל.
והנה, לפי כל הנ"ל "בשמחה ובפנימיות" היינו בחיצוניות ובפנימיות – השמחה מתפשטת להתגלות בכל **רמח** אברים ו־**ששה** גידים (עד למחיאת כפים וריקודי שמחה) אבל תכלית ההתפשטות של החיצוניות היא לזכות לפנימיות. אכן, כפי שיתבאר לקמן בפנים, בסוד ההתכללות, הסדר הוא "אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת" – בתחלה יש להגיע מהפנימיות לחיצוניות (ובעומק, יש להחדיר את הפנימיות של הדעת בחיצוניות של הבינה, שהרי על חיצוניות הבינה נאמר "מינה דינין מתערין" ודווקא בפנימיותה נמתקים הדינים בשרשם) ואחר כך מהחיצוניות לפנימיות (ובעומק, שבפנימיות גופא תהיה חיצוניות, היינו כח לגלות את הפנימיות, שמצד עצמה היא "קלא פנימאה דלא אשתמע", להתגלות בחיצוניות ממש, תכלית כוונת בריאת אדם לגלות אלקות בעולם), וד"ל.

יח ורמז עמוק: במלים **דעת פנימיות** יש **י** אותיות המתחלקות לג"ר (חב"ד) וז"ת (חגתנהי"ם), נמצא שהקו האמצעי (עיקר הדעת־יחוד) הוא האותיות **ת י ו ת**, בגימטריא **שפלות** (**עת רצון**, **שמחת חיים**, ח"פ **אמונה** וכו') ללמד שדעת־פנימיות דורשת שפלות. והנה, פלא, כאשר מצרפים ל**דעת־פנימיות** את שמות עשר הספירות, **חכמה בינה דעת חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות**, עולה הכל 3792, ח"פ **דעת**, הכל דעת (**דעת** ועוד **ז** פעמים **דעת** – כל החב"ד, היכל קדש הקדשים, כלולים ב־**דעת** העליונה שעל גבי ז"פ **דעת** במדות, סוד "**אז** ישיר" בדעת שלמה)!

יט ראה **הנפש** פ"ו בכותרת "שמחה השגה ושמחה".

כ שער היחוד פ"ב.

כא דברים ד, לט.

כב שמות ב, י.

כג ראה תקו"ז תקון סט (קי, ב).

כד ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).

כה תניא פמ"ב.

כו אז התורה ("תורת הוי'") נעשית "תורתו" של הלומד (ראה תהלים א, ב וקידושין לב, א), דבר המתבטא גם בכך שהוא לא מחויב לומר "דבר בשם אומרו" (ראה תנחומא במדבר כב), משום שהדברים הופכים להיות קנויים לו לגמרי (ראה ביאורים לפרקי אבות (קה"ת) פ"ו מ"ו).

כז עיין בלקו"ב לשער היחוד פ"א (קנד, ב ואילך).

לפני ההברקה הראשונה של החכמה, המלווה ביראה עילאה, ירא־בשת.

מעגל המוחין

נסכם רק את המעגל הזה:

החכמה, שנקראת "ראשית הגילוי"[כח], היא הברקה חדשה בנפש, אור חדש. החויה הנפשית של הברקה חדשה היא בחינה של מתן תורה — עכשיו ה' נותן לי תורה חדשה. "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" הוא לא רק חידוש הישנות — לחזור ולשנן את מה שלמדתי, לחשוב עליו שוב ושהוא מתחדש לי מתוך החזרה. זה לא זה. הכוונה של "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" היא שתהיה תורה חדשה כל יום, ובנפש היינו הברקה חדשה של שכל חדש, תובנה חדשה לגמרי, ידיעת ה' בצורה אחרת לגמרי מאשר אתמול, כמו שמספרים על רבינו סעדיה גאון[כט]. אם כן, ראשית הגילוי היא הברקה — "ברק המבריק על השכל"[ל], זה הביטוי.

כשאני מפנים את הדבר הוא נמצא אצלי לגמרי, ודווקא אז אני מסוגל להעמיק בו עוד ועוד

אבל יש כח בנפש לתפוס את ההברקה הזו. קודם כל צריך לתפוס אותה — שלא תברח, שלא תעלם לתוך הלא־מודע. הרי זו הדרך של הברק — ברק מתגלה לשניה ומיד מתעלם. לכן מיד צריך כח בנפש, לפני שהברק מתעלם, לתפוס אותו. זהו הכח של אמא עילאה. אחרי התפיסה צריך לקלוט מה שתפסתי — עדיין לא להפנים, אבל לקלוט. תפסתי את הענין, וכעת אני מתחיל לשים אותו אצלי — בלב, בנפש, 'בכיס' (כיס רומז לעלמא דאתכסיא, כינוי הבינה). זו הקליטה של הענין. אם יש פה מסר, הוראה עבורי ("תורה לשון הוראה"[לא], כנודע) — הוא קודם כל מבריק, אחר כך נתפס, ובסוף אני יכול לומר 'הנה, קלטתי את המסר'. בשלב הזה, עוד לא העמקתי במסר ואפילו עוד לא הפנמתי אותו (אפילו לאחר הקליטה אפשר לקיים את המסר־הוראה או לא לקיים, אבל כאשר הפנמתי אותו הוא שלי לגמרי, חלק בלתי נפרד ממני, וממילא אקיים אותו). ההפנמה ואחר כך ההעמקה הן שתי פעולות של דעת. אם כן, סדר החב"ד כאן הוא הברקה, תפיסה, קליטה, הפנמה, העמקה.

אחר כך, מכח ההעמקה, אני חוזר ל'מעמיק' שבנפש, חכמה סתימאה שבכתר (כח המשכיל), שמשם באה עוד הברקה חדשה. אם כן, כאשר נסגר המעגל של החב"ד, התכלית של הדעת היא לחזור לכתר כדי שיהיה אפשר להבריק עוד הברקה, וככה תמיד. כתוב[לב] **שרבי** הוא **רב־י**, ה־**י** היא נביעת האין סוף, שכל רגע ממש יש הברקה חדשה — כל רגע הוא עובר את כל התהליך הזה, הברקה־תפיסה־קליטה־הפנמה־העמקה ועל ידי ההעמקה הוא חוזר לכח המעמיק בנפש כדי להבריק את ההברקה הבאה.

עד כאן, מבנה אחד של חב"ד וכתר.

ב. התכללות שמחה ופנימיות

בטול, שמחה אין־סופית והפנמה בכלים

נחזור לברכת זמן מתן תורתנו: המנהג הוא לא לומר 'שתזכה לקבל את התורה ביראה עילאה, ירא־בשת', כי בחויה הזו אי אפשר

כח ראה ע"ח שמ"ב פ"א. ומבואר בכ"מ בחסידות.

כט סדורו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג מאמר ה ובכ"ד (ראה אריכות דברים והשוואת נוסחאות בספר אלפא ביתא קדמיתא ערך 'תשובה' עמ' 400).

ל תניא אגה"ק טו.

לא זהר ח"ג נג, ב; ספר השרשים לרד"ק שרש 'ירה' (מובא פעמים רבות בשיחות הרבי מליובאוויטש).

לב כש"ט (קה"ת) סעיף קמ.

בחג שבועות יש סגולה מיוחדת שה' נותן לנו הברקה – "אנכי הוי' אלהיך" – איך שלא יהיה, באתערותא דלעילא

לברך[לג]. אם זה בא — זה בא. בשביל אימה, יראה, רתת וזיע צריך להיות בטל במציאות — אני לא יכול לברך אותך שתהיה בטל במציאות. כל הברקה חדשה אמתית באה מתוך בטול — רק על ידי בטול **האני** אפשר לקבל מה**אין** האלקי, מקור כל חכמה אמתית, כמ"ש "והחכמה מאין תמצא"[לד] — או שתהיה בטל ותזכה להברקה הזו, או שלא. בכל אופן, בחג שבועות יש סגולה מיוחדת שה' נותן לנו הברקה — "אנכי הוי' אלהיך"[לה] — איך שלא יהיה, באתערותא דלעילא ("עליונים ירדו למטה"[לו]). אנו יכולים רק לברך שתזכה לשמוח בהשגה זו ולהפנים אותה.

אמרנו שהשמחה באה מההשגה, שתפסתי וקלטתי, אבל יש פשט עוד יותר פשוט בשמחה של מתן תורה: אחרי שיראתי מאד מעצם החויה של הקולות והברקים וההר עשן — חויה שודאי פעלה אצלי יראה פנימית, עד כדי ירא־בשת, כמו שהפסוק אומר — מה הדבר הראשון שאני תופס? 'הנה ה' בכבודו ובעצמו!'. לפני מתן תורה אמרנו "רצוננו לראות את מלכנו"[לז] וה' נענה לנו, הוא התגלה לנו. לא רק שהוא התגלה לנו, חז"ל דורשים ש"**אנכי**", פתיחת עשרת הדברות, הוא ר"ת "**אנא נפשאי כתבית יהבית**"[לח] — אני את עצמי כתבתי, בתוך אותיות התורה, ונתתי את עצמי לכם, העם הנבחר, כמו שמברכים "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה ה' נותן התורה".

הסברנו הרבה פעמים[לט] שיש מתן תורה, מצד ה', וקבלת התורה, מצד ישראל — יש משפיע ומקבל. מתן תורה מצד ה' מעורר בנפש את היראה הפנימית, הגילוי של ה' עושה לנו בטול ה'אני' הנפרד כנ"ל, אבל קבלת התורה, מצד ישראל, צריכה להיות בשמחה ובפנימיות. ראשית היכולת לקבל את התורה היא להבין שהנה ה' נותן לי את עצמו באותיות האלה — התורה הזו היא ה' עצמו ("אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד"[מ]). הוא נותן לי מתנה אין סופית — אני קרוץ מחומה, גארנישט מיט נישט (רושם הבטול המציאות שבחכמה כנ"ל), וה' בוחר בי ונותן לי את עצמו. צריך להשיג זאת (לתפוס ולקלוט מה בדיוק מתרחש), ואם אני משיג שה' עכשיו נותן לי את עצמו — אני יכול לצאת מדעתי מרוב שמחה! זו שמחה אין־סופית, עד שצריך לשמור עלי, שמתוך השמחה לא אצא מהכלים לגמרי. לכן עלי מיד להפנים את הענין שיהיה חלק ממני ממש, חלק ממציאותי כיציר כפיו של הקב"ה החפץ להדבק בו באמת (בבחינת "'וחי בהם'[מא] ולא שימות בהם"[מב], כדלקמן).

מהי הפנמה? קצת להסיח דעת, לרגע, מעוצמת הדבר הזה — שה' עכשיו, ברגע הזה, נותן לי את עצמו. אני צריך לשמוע שוב מה שהוא אמר לי, להבין את המשמעות של "אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". לפי ההלכה זו מצות האמנת אלקות[מג] — ה' רוצה שאאמין בו. כל מצוות התורה, גם המצוות התמידיות (שהן במחשבה או ברגש), הן מצוות

לג נוהגים לברך ילד שיהיה חסיד, **ירא־שמים** ולמדן (ראה שיחות קדש תש"ל ח"ב עמ' 11), אך כמובן לא מדובר באותה יראה – את הילד מברכים ביראה־תתאה, יראה פשוטה מלעבור על רצון ה' (ראה תניא פמ"א), בה אפשר לברך (בפרט את מי שנמצא בקטנות, וד"ל), ואילו היראה אודותיה נאמר בפנים שלא תועיל בה ברכה היא יראה־עילאה של מתן תורה, ודוק.

לד איוב כח, יב.

לה שמות כ, ב.

לו שמות רבה יב, ג; תנחומא וארא טו.

לז מכילתא פרשה בחדש פ"ב (הובא ברש"י שמות יט, ט).

לח שבת קה, א (כנוסח המצוטט בספה"ק בכ"ד).

לט ראה מענה מכ"ה אייר תשע"ג. וראה שיח שרפי קדש שבועות אותיות ו־ז; בית הלוי על משלי ב, א.

מ ראה זהר ח"א כד, א; ח"ב ס, א; תקו"ז תקון ו בתחלתו; תקון כד; תניא פ"ג ופכ"ג; לקו"ת נצבים מו, א.

מא ויקרא יח, ה.

מב יומא פה, ב.

מג ראה דרך מצותיך מצות האמנת אלקות.

מעשיות[מד] — הפסוק אומר לעשות משהו מתוך ההשגה הזו, ואני צריך להפנים אותו, לדעת מה ה' רוצה ממני (אני, יציר כפיו של הקב"ה, כנ"ל). שוב, השמחה היא על כך שה' נותן לי את עצמו, אבל הפנמה — הפנימיות — היא לדעת מה ה' רוצה ממני. יש את ה' עצמו ויש את הרצון של ה'. לה' עצמו קוראים בעל־הרצון[מה], אבל בעל־הרצון ורצון הם לא אותו דבר — כמבואר באריכות בחסידות[מו]. השמחה היא מכך שבעל־הרצון נותן לי את עצמו באותיות של התורה, אבל הפנימיות היא להפנים את הרצון של ה', זהו הכח של הדעת.

> השמחה היא על כך שה' נותן לי את עצמו, אבל הפנמה – הפנימיות – היא לדעת מה ה' רוצה ממני

שוב, בשני הדברים האלה בהחלט אפשר לברך: שנזכה לקבל את התורה — אחרי היראה, הבטול, של כל אחד ואחד, דבר שצריך לקרות בדרך ממילא מעצמת החויה — אני מברך שנזכה לקבל את התורה בשמחה ובפנימיות[מז].

"חותם המתהפך"

אם, כמו שהסברנו, השמחה היא אמא, בינה, והפנימיות־ההפנמה היא הדעת, החיבור שלהן רומז למאמר בפרקי אבות "אם אין בינה אם אין דעת" וגם "אם אין דעת אין בינה"[מח]. נתבונן רגע במשפט הזה, על התלות בין הבינה והדעת, כלומר, התלות בין השמחה והפנימיות:

יש במשנה הזו ארבעה משפטים כאלה, כפולים, בשני כיוונים: קודם כתוב "אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה". אחר כך כתוב "אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה", אחר כך "אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת" ובסוף "אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח".

אם נתבונן בפשטות במשפטים האלה, יש בכל אחד סדר שנקרא "חותם המתהפך". כלומר, יש קשר בין שני הקצוות וקשר בין שני הדברים שבאמצע. יש כאן דבר אחד שכפול בשני הקצוות ודבר אחד שכפול באמצע, כמו "דחילו ורחימו ורחימו ודחילו"[מט]. כך, במשפט הראשון כאן יש פעמיים "דרך ארץ" בתוך פעמיים "תורה". במשפט האחרון בדיוק ההיפך, פעמיים "תורה" בתוך פעמיים "קמח". במשנה הזו התורה חוזרת פעמיים — פעם ראשונה בקצוות ופעם שניה באמצע. אחר כך, בחכמה ויראה, היראה בתוך החכמה, "אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה". בבינה ודעת בעצם הבינה בתוך הדעת — "אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת". צריך לנסות להבין מה אומרת התופעה הזו.

סוד התיקון – התכללות

בשביל להבין יותר טוב נעמיק, עם חידוש, איך בכלל מפרשים את המשפטים האלה. נקח רק את הדוגמה שלנו, "בשמחה ובפנימיות" — "אם אין בינה [שמחה] אין דעת [פנימיות]". אני יכול לקרוא פשוט, שאם אין לי בינה אני לא יכול להגיע לדעת, אני חייב בינה בשביל לזכות בדעת. ובמושגים שלנו, צריך שמחה בשביל לזכות בפנימיות. אבל אפשר לקרוא קצת יותר

מד ראה מאמר ד"ה "ופרצת" ש"פ עקב מבה"ח אלול תשי"ח פ"ו. וכמדובר פעמים רבות.

מה ורמז: **בעל הרצון** עולה **מלך המשיח** שעולה **צדיק גמור** – בעל הרצון בעצמות אוא"ס שלפני הצמצום, מלך המשיח בא"ק וצדיק גמור בעולם האצילות, עולם התיקון, וד"ל.

מו מאמרי אדה"ז תקע"ב ד"ה "צאינה וראינה"; שע"ת (אדה"א) שער התשובה פי"ט. ובכ"מ.

מז ידוע שהרב המגיד – עוד לפני שהתקרב לבעל שם טוב – לא היה מקבל לישיבתו תלמיד שלא זכר את מעמד הר סיני (ראה אמת ליעקב [סאדיגורא] י"ט כסלו). את היראה השלמה הנובעת מזכרון מעמד הר סיני הרב לא יכול להעניק לתלמידו, ורק אם יש לה אותה מעצמו הוא יוכל לקבל את תורת רבו בשמחה ובפנימיות.

מח אבות פ"ג מי"ד.

מט ראה זהר ח"ג קכג, א ואילך; תקו"ז ו (כא, ב); שם י (כה, ב).

לעומק: "אם אין בינה [בתוך הדעת, כח הדעת שבנפשי בכלל] אין דעת" — כל הדעת שלי אינה אמתית, כי חסרה הבינה שצריכה להיות בתוכה, כחלק מהדעת. קודם היה כתוב הפוך, "אם אין דעת אין בינה". כלומר, לפי הפירוש כעת, לא תתכן בינה בלי דעת שכלולה בתוכה ולא תתכן דעת בלי בינה שכלולה בתוכה.

הדבר הראשון שהרווחנו מהוואדט הזה הוא שיש כאן תיקון. כל מה שכתוב בתורה הוא עולם התיקון, שבא לתקן מצב קדום יותר של תהו[נ], והכלל הגדול של התיקון הוא שצריך התכללות. דווקא על ידי התכללות — שהיא מיזוג שני כחות יחד, בחינת זיווג — אפשר להוליד מציאות חדשה. התכללות מולידה דבר חדש. באותו אופן יתפרשו כל ארבעת הזוגות כאן. קודם כל צריך התכללות של אחד בתוך השני ואז השני יוצא אמתי ונכון. אם לא, הוא יוצא עדיין בבחינת תהו, שיכול להיות ריבוי אורות אבל ללא כלים הראויים לקבל את האורות בהתישבות, בבחינת קיום, לכן הוא בסכנת שבירה. כדי שיתקיים — קיום הוא תיקון — צריך להיות קודם כל התכללות של אחד בתוך השני.

התכללות השמחה והפנימיות

שוב, נתייחס רק למשפט שלנו: אצלנו צריך קודם שמחה, "בשמחה ובפנימיות" — ודאי כך לפי הסדר של קבלת התורה. כמו שהסברנו, השמחה היא קודם כל שמחת המקבל בתחושת נותן התורה (בחכמה יש עצם ההתגלות של נותן התורה, אך עדיין ללא שום תפיסת הענין מצדי, בבינה אני מתחיל לתפוס ולקלוט מה קורה כאן — אני, בעל הגבול, מקבל תורה מעצמות אין סוף ב"ה!). ה' הוא הנותן, עוד טרם שנרגיש זאת, אבל כאשר אנחנו מרגישים חזק שה' נותן לנו כעת את עצמו — ההרגשה הזו היא כבר חלק מהקבלה, ראשית הקבלה, מה שמאפשר לנו לקבל את תורתו ולהפנים אותה, להתעצם אתה.

בתוך השמחה הזו, הבינה הזאת צריכה להיות גם חלק מהדעת — "אם אין דעת [בתוך הבינה, בכלל] אין בינה". הרי, כמו שאמרנו קודם, מרוב שמחה אפשר לצאת מהדעת, לצאת מהכלים, ואף לצאת מהעולם הזה ח"ו. בינה היא בחינת "רצוא"[נא], ו"רצוא" בלי "שוב" הוא מסוכן, כמו שהיה אצל נדב ואביהוא[נב], "בקרבתם לפני הוי' וימותו"[נג]. המיתה היתה כי הם באמת התקרבו מאד, מתוך שמחה גדולה[נד] (כשיטת האומר "שנכנסו שתויי יין"[נה]). אם היה להם בטול — הם היו חוזרים. הבטול הוא שרש ה"שוב"[נו]. אבל הם שמחו כל כך, עד שהסתלקו מהעולם הזה. כדי שלא תהיה הסתלקות השמחה מההתחלה על השמחה להיות כלולה מהדעת.

דעת היא 'מה ה' רוצה ממני?'. כמו שכתוב על רבי עקיבא, ש"נכנס בשלום ויצא בשלום"[נז], ובכך הוא תקן את ה"רצוא" בלי "שוב" של נדב ואביהוא[נח] (וחבריו שנכנסו לפרדס אתו). רבי עקיבא יודע מהרגע הראשון שה' רוצה "דירה בתחתונים"[נט], וממילא "'וחי בהם'[ס] ולא שימות בהם"[סא] — מהרגע הראשון של ה"רצוא" הוא יודע שה' רוצה שהוא יחזור, שיהיה "שוב". צריך שמחה עם דעת, "רצוא" שכולל הפנמה של רצון

נ וראה סנהדרין צז, א ("שני אלפים תהו, שני אלפים תורה").

נא ראה תניא פ"נ; לקו"ת ר"פ חקת.

נב מבואר באריכות במאמר אדמו"ר הרש"ב ד"ה "כה אמר ה'" תרמ"ט פי"ג (סה"מ תרמ"ט עמ' רנט ואילך), ומובא ברבוי מקומות במאמרי הרבי.

נג ויקרא טז, א.

נד ראה אוה"ח הק' בתחלת פרשת אחרי מות.

נה ויקרא יב, א ובכ"ד (מצב השכרות מומלץ־מצוה רק בפורים, כאשר מתקיים בזכות "פחד מרדכי", הנופל גם על "עם מרדכי", "יין קשה פחד מפיגו" – מרדכי שומר שלא נגיע לכלות הנפש ממש, אלא רק לאי־יכולת להבחין בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי", שכרות של חמשה ספקות שברדל"א, "עד דלא ידע", והרי 'מספק לא מתים', וד"ל).

נו ראה לקו"ת ר"פ חקת.

נז חגיגה יד, ב; שיר השירים רבה א, כז.

נח לקו"ש ח"ג פרשת אחרי מות.

נט תנחומא נשא טז.

ס ויקרא יח, ה.

סא יומא פה, ה.

ה', דעת שבבינה, הפנמה שבשמחה. השמחה עם הדעת היא שמחת "וחי בהם" — שמחה־חיות של מצוה, שחודרת גם לנפש הבהמית ומתקנת אותה (סוד "בהם", כנודע[סב] — "ימי שנותינו בהם שבעים שנה"[סג] כדי לתקן את הבהמה שלנו, בסוד "אדם ובהמה תושיע הוי'"[סד]). באותו אופן, צריך גם שמחה עם הדעת, שמחה שבדעת, ואז הדעת עצמה — ההפנמה ועוד יותר ההעמקה — תהיה אמתית ותתן פירות טובים מתוקים של קיום התורה והמצוות עם שמחה של מצוה, שלפי חסידות היא העיקר.

ג. רמזי אהבה

יסוד התורה – אהבת ישראל

אחרי כל זה, נוסיף כמה רמזים יפים:

כמה שוה ביחד **שמחה־פנימיות**? *949, 13* פעמים 73, **אהבה** פעמים **חכמה**, והוא שוה **אהבת ישראל**. אחד המספרים והרמזים הכי אהובים אצלנו[סה]. בשביל לאהוב יהודי צריך גם אהבה — הכל מתחיל מ**אהבה** ("**אחד** [במובן של ראשון, התחלה] היה אברהם [איש האהבה]"[סו]) — ועם האהבה צריכה להיות גם חכמה (שגם היא 'ראשון', "ראשית חכמה" — החכמה היא ראשית המוחין והאהבה היא ראשית מדות הלב, ה"יומא דאזיל עם כולהו יומין"[סז]), להחכים איך לאהוב אותו נכון, איך האהבה הזו צריכה להתבטא במציאות בפועל (כלפי האהוב הזה בפרט). שוב, **אהבה** פעמים **חכמה** שוה בדיוק **אהבת ישראל** וגם שוה **שמחה** ועוד **פנימיות**. אהבת ישראל היא ה"כלל גדול בתורה"[סח], לכן אי אפשר לקבל את התורה בלי הכלל, כמו אותו גר שהלל קרב ואמר לו שכל התורה על רגל אחת היא "דעלך סני לחברך לא תעביד", זהו הכלל הגדול בתורה, "ואידך פירושא הוא זיל גמור"[סט], כל התורה היא פירוש המצוה הזו, עליה הכל עומד, ועם כלל גדול זה, תוכל 'ללכת' וללמוד (בשמחה ובפנימיות) את כל התורה כולה.

> השמחה עם הדעת היא שמחת "וחי **בהם**" – שמחה־חיות של מצוה, שחודרת גם לנפש ה**בהמית** ומתקנת אותה

הרמז ש**פנימיות־שמחה** שוה **אהבת ישראל** קשור לגימטריא הפשוטה של **דעת־בינה** שוה **ישראל**. אם כן, שמות הספירות **בינה־דעת** הוא **ישראל** עצמו והפירוש הפנימי שלהן, הפנימיות, **שמחה־פנימיות**, שוה **אהבת ישראל**. בתוך הדעת יש עטרא דחסדים, המקור של האהבה בנפש, המקור של "תורת חסד"[ע]. כתוב[עא] שחמשה חומשי תורה הם כנגד חמשת החסדים של עטרא דחסדים של הדעת. אם כן, פה יש רמז יפה שהכל עומד על אהבת ישראל. הרבי תמיד היה מוסיף אהבת ישראל ואחדות ישראל, כאשר האחדות עוד יותר מדגישה את הדעת[עב], כי דעת היא יחוד — איחוד והתאחדות. זהו היסוד של כל התורה כולה — כל התורה כולה

סב אוה"ת בראשית ח"ו עמ' 2048 (ובריבוי מקומות בדא"ח); אור לישרים (לר' הלל משה מעשל גלבשטיין, ירושלים תרנ"א) ביאור הקדמת הזהר פי"ד; שיחת ש"פ כ"א טבת תשנ"ב ס"ח.

סג תהלים צ, י.

סד שם לו, ז.

סה הוספות וביאורים לספר כלל גדול בתורה עמ' קפ־קפג.

סו יחזקאל לג, כד.

סז ראה זהר ח"ג קג, א־ב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

סח בראשית רבה כד, ז.

סט שבת לא, א.

ע משלי לא, כו.

עא פתחי שערים נתיב פרצוף א"א פתח יג; בית עולמים קלג, ב ד"ה "תיקונא". נתבאר באריכות במבוא לעמודיה שבעה עמ' ד־ח.

עב ראה שיעורי כ"ט אייר תשס"ז, כ"ה אדר תשע"ח. ובריבוי מקומות.

על רגל אחת[עג] ו"כלל גדול בתורה". זה רמז אחד יפה.

"אני הוי'"

אמרנו שלפני השמחה והפנימיות צריכה להיות יראה, רק שאני לא מברך אותך שתהיה לך יראה — אני משאיר לך את זה כדבר התלוי בחוויתך את התגלות נותן התורה, "מה להלן... אף כאן...". בכל אופן, יש כאן שלישיה — יראה בחכמה, שמחה בבינה ופנימיות בדעת. פנימיות הספירות חב"ד היא בטול־שמחה־יחוד. בטול ושמחה כבר הזכרנו — גם בהסבר שלנו כעת הבינה היא השמחה — ודעת היא הכח המייחד, כמו "והאדם ידע את חוה אשתו"[עד].

אדם שהוא אוהב ישראל באמת לאמתו מתדמה לגמרי לה', עד שאפשר לומר גם עליו ש"אני הוי'"

אם כן, יש לנו יראה־שמחה־פנימיות, אבל אמרנו שהמלה יראה כאן בעצם מסכמת את כל ארבע היראות שחז"ל פרטו, אימה־יראה־רתת־זיע, ואמרנו שהמקור בתורה הוא הפסוק "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", "איזו היא יראה שעל הפנים? הוי אומר זו בושה". "יראתו" היינו "יראת הוי'"[עה], כמו שכתוב הרבה פעמים בתנ"ך[עו], בפסוקים שהזכרנו ובעוד פסוקים רבים.

במיוחד אצל האשה כתוב "אשה יראת הוי' היא תתהלל"[עז]. התוספת של שם הוי' מדגיש שמדובר כאן ביראה עילאה, ירא־בשת, ששייכת לחכמה — "הוי' בחכמה"[עח].

אמרנו שרק **שמחה־פנימיות** — התוכן הגלוי של הברכה — עולות **אהבה** פעמים **חכמה**. אבל עוד לפני השמחה והפנימיות יש "יראת הוי'". ידוע[עט] ש"**יראת הוי'**" עולה 13 פעמים 7 ברבוע, 637. היות שכל אחד מהמספרים שהזכרנו הוא כפולת 13, גם יחד הכל יהיה כפולת 13, והיות שכל מספר לבד הוא לא זוגי, ביחד נקבל מספר זוגי — **יראת הוי' שמחה פנימיות** שוה 1586, **אני** פעמים **הוי'**.

בעצם, זה בדיוק מה שאמרנו קודם לגבי השמחה האמתית של קבלת התורה — השמחה העצומה שה' נותן לי את עצמו בתורה. יש הרבה "אני הוי'" בתורה, אבל הסברנו לאחרונה[פ] שהמקום העיקרי הוא "**ואהבת לרעך כמוך אני הוי'**"[פא] (שעולה "**ואהבת את הוי' אלהיך**"[פב] — תכלית אהבת ה' היא אהבת ישראל, לאהוב מה שהאהוב אוהב[פג]), שעל ידי אהבת ישראל מתקיים באדם עצמו "אני הוי'". אדם שהוא אוהב ישראל באמת לאמתו מתדמה לגמרי לה', עד שאפשר לומר גם עליו ש"אני הוי'". זו התכלית של מתן תורה. מה פירוש שה' נותן לי את עצמו?

עג **רגל** היא לשון **רגילות**, כאשר ההרגל נעשה **טבע שני** (בגימטריא **אמת**, האמת שלי, היינו המודעות הטבעית שלי). ההתרגלות באה על ידי **אימון**, לשון **אמונה** (ראה תניא פמ"ב), ששרשה ברדל"א, משם הכח לחלק את ה־**גלגלת** ל־**רגל־רגל** (על היחס בין כח הרצון – השייך לגלגלת – להרגלי האדם ראה כללי החינוך וההדרכה פי"א), ודו"ל.

עד בראשית ד, א.

עה אין בתנ"ך "אהבת הוי'" במובן של אהבתנו לה', אלא במובן של אהבת ה' אלינו, **ד** פעמים (דברים ז, ח; מלכים־א י, ט; הושע ג, א; דהי"ב ב, י), בעוד כל **כב** הפעמים "יראת הוי'" (כדלקמן בהערה הבאה) הן יראתנו מה', ודוק.

עו כתוב בתנ"ך **כב** פעמים "**יראת הוי'**" (ישעיה יא, ב ו־ג; לג, ו; תהלים יט, י; לד, יב; קיא, י; משלי א, ז ו־כט; ב, ה; ח, יג; ט, י; י, כז; יד, כו ו־כז; טו, טז ו־לג; טז, ו; יט, כג; כב, ד; כג, יז; לא, ל; דהי"ב יט, ט) כנגד **כב** אותיות "**תורת הוי'**" (הרמוזות גם ב־**כב** האותיות שב־**ה** התבות "ובעבור תהיה יראתו על פניכם", כנגד **ה** מוצאות הפה מהן יוצאות **כב** האותיות, ודוק). הפעם הראשונה, "הכל הולך אחר הפתיחה", היא בפסוק הדעת של המשיח – "רוח דעת ויראת הוי'" (ישעיה יא, ב), ממנה יוצאת מיד ("יראת הוי'" השניה) תכונתו הפלאית של המשיח, "והריחו ביראת הוי'", "מורח ודאין" (סנהדרין צג, ב). ורמז: "**רוח דעת ויראת הוי'**" עולה 1331, 13 בחזקת 3, **משיח** במספר קדמי.

עז משלי לא, ל.

עח שם ג, יט.

עט ראה גם עטרת ישועה מועדים שבת חוה"מ פסח אות ו. רמזי הבטוי מובאים בספרינו בכ

פ מוצאי ט' אייר (נדפס בגליון אמר) השתא (בהערה על **ארץ ישראל שליחות**).

פא ויקרא יט, יח.

פב דברים ו, ה.

פג לוח "היום יום" כח ניסן.

הוא נותן לי את ה"אני הוי'" שלו. "מה אני בורא עולמות — אף אתם בוראים עולמות"[פד]. איך? על ידי "דברי התורה הזאת"[פה] (על יסוד אהבת ישראל, ה"כלל גדול בתורה"). קודם כל שמחים מאד־מאד ואחר כך מפנימים את זה.

ד. קבלת התורה — כח הנשים

אם ובת — שמחה ופנימיות

נסיים בעוד ווארט חשוב, שנוגע במיוחד לנשים, אשר "קבלו את התורה תחלה, שנאמר 'כה תאמר לבית יעקב' אלו הנשים 'ותגיד לבני ישראל' אלו האנשים"[פו]:

שמחה היא תכונה של אמא, "אם הבנים שמחה"[פז], ופנימיות — שמשמע גם צניעות — היא במיוחד תכונה של בת. כמובן, גם גבר צריך להיות "הצנע לכת עם [ה'] אלהיך"[פח], אבל דווקא על בת כתוב "כל כבודה בת מלך פנימה"[פט] — "פנימה" היינו פנימיות, בת מלך היא כולה פנימיות. "כל ישראל בני מלכים"[צ] וממילא כל אשה בישראל היא בת מלך, ו"כל כבודה" הוא ה"פנימה" שלה, הפנימיות־הצניעות שלה. מעניין שהפסוק הראשון הוא "אם הבנים שמחה", אמא, והשני "בת מלך", ברתא. לפי זה, השמחה שייכת לאמא, לספירת הבינה, כמו שאמרנו עד עכשיו, אבל ה"פנימה", הפנימיות, הצניעות, שייכת דווקא לבת, שהיא המלכות.

שרש הפנימיות באמונה

אם נתבונן יותר לעומק, כתוב[צא] ששרשה האמתי של הבת־המלכות הוא בפנימיות הכתר, פנימיות עתיק, הראש העליון שבכתר שנקרא רדל"א, אמונה פשוטה[צב]. "נעוץ סופן בתחלתן"[צג] — שרש הבת יותר גבוה משרש האמא. כל אמא היתה קודם בת. קדימה זו היא לא רק בזמן, אלא בעיקר במעלה[צד]. נמצא שיש פנימיות, בשרש הלא־מודע, שקודמת לשמחה, ויש שמחה שקודמת לפנימיות — רדל"א־אמא־ברתא — 'אם אין פנימיות אין שמחה, אם אין שמחה אין פנימיות', וד"ל. שרש הבת הוא באמונה הפשוטה של הכתר (הבת היא האמא האמתית), שבלשון הזהר נקראת "צניעותא"[צה], והיא מקור הפנימיות.

בחסידות חב"ד בפרט, הדרישה העיקרית בעבודת השי"ת היא פנימיות. כמובן, שמחה היא כלל גדול של החסידות, אבל העצם של החסידות חב"ד הוא הפנימיות. הפנימיות היא תכונה של בת, של מלכות, כפי שהיא זוכרת, גם בהיותה למטה, את המקור האמתי שלה, הפנימיות של פנימיות הכתר, האמונה הפשוטה של רדל"א, רישא דלא ידע ולא אתידע. על זה נאמר "כל כבודה בת מלך פנימה".

ועוד, אדמו"ר הזקן מסביר בלקוטי תורה[צו] — על הפסוק "ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד"[צז], פסוק מפרשתנו — שהפנימיות של כל אחת מעשר הספירות היא בחינת האשה, הנוקבא. החיצוניות היא האיש והפנימיות היא האשה! כמה שהדבר נשמע מפליא ומפתיע, זהו כלל גדול בתורת הנסתר. הפנימיות היא היכולת

פד מדרש תהלים מזמור קטז.
פה דברים כז, ג; שם פסוק כו.
פו תנחומא מצורע ח (ובכ"ד במדרשים) עפ"י שמות יט, ג.
פז תהלים קיג, ט.
פח מיכה ו, ח.
פט תהלים מה, יד.
צ שבת סז, א; בבא מציעא קיג, ב; זח"ג כח, א; רנג, א; רנה, א; תנא"ד טז.
צא ראה ע"ח שי"ג פ"ב; סוד ישרים למוהרי"ח ח"ג שאלה י; לקו"ת חקת נח, ב; סה"מ עטר"ת עמ' סג ואילך (ועם הוספות וכו' – סה"מ תרפ"ד עמ' ח ואילך. תרצ"ט עמ' 14 ואילך. תש"ד עמ' 262 ואילך. תש"ט עמ' יב ואילך). וראה ד"ה "זה היום" תשמ"א פ"ט ואילך (סה"מ מלוקט ח"א עמ' לו ואילך).
צב ראה אוה"ת על סידור התפלה ד"ה "ברוך שאמר".
צג ספר יצירה פ"א מ"ז.
צד הקדמה לספר הברית בשם הקדמונים.
צה ראה עמק המלך שי"א פכ"ה. ביאור הגר"א לספרא דצניעותא (בריבוי מקומות). שכינה ביניהם פ"ח.
צו ראה לקו"ת בחקתי ד"ה "ואפו עשר נשים" (מח, ג).
צז ויקרא כו, כו.

שלי לקבל ממה שלמעלה ממני — להפנים את כל האורות שמעלי, ולא רק לקבל את החיצוניות שלהם, אלא להפנים את המסר עבורי (עיקר הפנימיות) וגם להעביר אותו הלאה. את המסר מעבירים דרך החיצוניות, הכח של הזכר להשפיע החוצה, אבל הפנימיות היינו בחינת האשה. אם כן, השמחה היא "אם הבנים שמחה", והפנימיות — כמו שאמרנו עכשיו בשם אדמו"ר הזקן — היא גם היכולת לקבל את האור של כל התורה ולהפנים אותו, וגם "כל כבודה בת מלך פנימה". שוב, שרש הפנימיות והדעת באמונה הפשוטה שבנפש כל יהודי, אותה ירשנו מאברהם, אבינו הראשון, ראש כל המאמינים[צח] — "תשורי מראש אמנה"[צט], אברהם אבינו הראשון, ראש כל המאמינים.

> רחמים הם המדה הכי פנימית בנפש, המדה שהכי מבטאת את עצם הנשמה הישראלית

רחמים משיחיים

נוסיף ב'אותיות קצרות' עוד התבוננות עמוקה שיוצאת לנו מרמז: המלה **פנימיות** שוה **רחמים־רחמים**. רחמים הם המדה הכי פנימית בנפש, המדה שהכי מבטאת את עצם הנשמה הישראלית (**שהרי יהודים, יותר מכל שאר הסימנים שלהם, הם "רחמנים בני רחמנים"**[ק]), והיא־היא פנימיות שם הוי' ב"ה, שם הרחמים[קא]. רחמים כפולים מופיעים בפסוק "ונתן לך רחמים ורחמך"[קב] — במתן תורה ה' נותן את הרחמים הרבים שלו, רחמי הוי', בתוך לבנו שלנו, שאנו נרחם על הבריות. הרחמים הם ניצוץ המשיח שבנו, שהרי על משיח נאמר "**כי מרחמם** [בגימטריא **משיח**] ינהגם"[קג], וכאשר אנחנו מממשים את הרחמים הללו ה' מרחם עלינו בפשטות בכל טוב סלה בגשמיות ורוחניות, כהמשך הפסוק — "[ונתן לך רחמים ורחמך] והרבך וגו'".

לעיל הוסבר שהפנימיות היא הדעת, אך יש קשר עמוק בין הדעת והרחמים[קד], ובעצם הפנימיות היא הידיעה־הדעת ש"ממך הכל"[קה] — אתה עצמך שותל בנו, בפנימיותנו ממש, את מדת הרחמים, עד שהרחמים הופכים להיות שלנו, ועל ידי הרחמים הללו עצמם אתה מרחם עלינו ומביא לנו את משיח צדקנו. משיח בא "בזכות נשים צדקניות"[קו], ובעיקר בזכות **רחל** אמנו (הבת־הפנימיות, לעומת לאה שהיא האם־השמחה), בסוד "**ורוח אלהים**[קז] מרחפת על פני המים'[קח] זה רוחו של מלך המשיח ['כי מרחמם ינהגם' כנ"ל]"[קט], וד"ל.

נסיים ונאחל שנזכה לקבל את התורה —

צח שמות רבה כג, ה.

צט שה"ש ד, ח.

ק ספר החינוך מצוות מב־מד־תצח. היהודים הם "הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים" (יבמות עט, א). הבושה היא תכונה הנרכשת (במתן תורה, כנ"ל), אך עוד מהיות עם ישראל לעם, טרם מתן תורה, אנחנו ה"עזין שבאומות" (ביצה כה, ב), והיינו הטבע הראשון שלנו (תכונה שהומתקה במתן תורה, והוכללה במדת הבושה, והיינו גבורה־יראה שבחסד, "חסד" לשון בושה, כנודע), והרחמנות מבטאת עומק פנימי ועצמי יותר מגמילות חסד (שאין בה זיקה פנימית לזולת והרגשת מקומו שלו, וד"ל). שלשת הסימנים הם כנגד האבות למפרע (וראה ויקרא כו, מב) – רחמים הם מדת יעקב, בושה היא מדת יצחק וגמילות חסד מדת אברהם (ראה חדא"ג מהר"ל שם; נתיבות עולם נתיב הבושה פ"א; תורת משה לרמ"א ר"פ עקב; פרי צדיק ויקהל אות ג). דווקא יעקב "מטתו שלמה", וכל צאצאיו הרחמנים הם יהודים ("מטתו שלמה" רומז לרחם האם, לפיו נקבעת היהדות – **רחמו** שלמה ו**רחמיו** שלמים), בעוד מהחסד של אברהם ומהבושה־היראה של יצחק תתכן גם פסולת לחיצונים, החסד דישמעאל והגבורה דעשו (ראה פסחים נו, א), ודוק.

קא ראה בראשית רבה יב, טו.

קב דברים יג, יח (וראה יבמות שבהערה הקודמת שמפסוק זה נלמד שיהודים הם רחמנים).

קג ישעיה מט, י.

קד ראה הנפש תחלת פ"י וש"נ.

קה דהי"א כט, יד.

קו ע"פ סוטה יא, ב; במדבר רבה ג, ו. וראה גם ילקו"ש יחזקאל רמז שנד.

קז ראה שערי אהבה ורצון מאמר "רחל" (עמ' רעא ואילך).

קח בראשית א, ב.

קט בראשית רבה ב, ד; זהר ח"א קצב, ב.

שוב, את היראה (שבבחינת "הנסתרת להוי' אלהינו") לא צריך לומר, אלא רק לומר (את "והנגלת לנו ולבנינו"[ק], העבודה שלנו) — קבלת התורה בשמחה ובפנימיות!

קי דברים כט, כח.

הַלּוֹמֵד עַל חָנָּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- מתן תורה, בפעם הראשונה ובכל פעם מחדש, הוא מתוך חויה של בטול — "באימה וביראה וברתת ובזיע" — וקבלת התורה צריכה להיות בשמחה ובפנימיות.
- יראה־עילאה ושמחה הן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין".
- יראה־שמחה־פנימיות הן חכמה־בינה־דעת.
- רק אחרי ההפנמה ניתן להעמיק באמת במסר.
- מכח ההעמקה ניתן לחזור למקור ההשכלה ולזכות לגילוי חדש — "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" בפועל.
- רבי אמתי זוכה לנביעת האין־סוף — מתוך בטול הוא זוכה להברקה, תפיסה, קליטה, הפנמה, העמקה ושוב חזרה לכח המשכיל שמוליד עוד הברקה בכל יום ויום.
- אי אפשר לברך ביראה־בטול, חויה לה האדם צריך לזכות בעבודתו, אלא רק בשמחה ובפנימיות.
- בזמן מתן תורתנו ה' מגלה גם למי שאינו זכאי כי "אנכי הוי' אלהיך".
- כשמתבוננים בכך שאין־סוף ברוך הוא נותן לנו את עצמו בתורתו — אפשר לצאת מהכלים מרוב שמחה.
- כדי להפנים את האור צריך להסיח את הדעת מהשמחה האין־סופית ולהתבונן במסר עצמו.
- השמחה היא בכך שה' נתן לי את עצמו והפנימיות היא ההכרה ברצון ה' ממני.
- מפתח התיקון הוא התכללות — "אם אין דעת [בתוך הבינה, אזי] אין בינה, אם אין בינה [בתוך הדעת, אזי] אין דעת" — הפנימיות (דעת) שומרת את השמחה (בינה) מיציאה מהכלים והשמחה (בינה) מחיה את הפנימיות (דעת) ומצמיחה ממנה פירות.
- השמחה המופנמת — "וחי בהם" — מתקנת גם את הנפש הבהמית.
- **שמחה־פנימיות** עולה **אהבת ישראל**.
- **יראת הוי'־שמחה־פנימיות** עולה **אני** פעמים **הוי'**.
- קבלת התורה בשמחה ובפנימיות שייכת בפרט לנשים — השמחה היא כח האם, "אם הבנים שמחה", והפנימיות כח הבת, "כל כבודה בת מלך פנימה".
- שרש הפנימיות־הצניעות הוא באמונה שלמעלה מטעם ודעת.
- הרחמים הם הכח הכי פנימי בנפש הישראלית — ניצוץ משיח שבכל אחד.
- הדעת היא ההכרה שה' הוא הנותן לנו את הרחמים כדי לרחם על הבריות ובזכותם מרחם עלינו.
- בזכות השמחה והרחמים הכפולים — רחמינו על הזולת ורחמי ה' עלינו — נזכה לביאת המשיח, "כי מרחמם ינהגם".

שיעור

מקטנות לגדלות בלימוד התורה

"אשרי מי שגדל בתורה"

קיצור מהלך השיעור

בשבת האחרונה, יסוד שביסוד, זכינו לעוד 'פנינה' במסגרת השיעורים בנושא **קטנות וגדלות** – נושא עיקרי של ספירת העמר (שמלווה אותנו כבר מפורים השנה). רבי יוחנן נהג לומר **"אשרי מי שגדל בתורה"** – אשרי מי שהצמיחה שלו מקטנות לגדלות היא בתורה דווקא – ואין זמן מתאים מההכנה הקרובה ל"זמן מתן תורתנו" להתבונן בגדילה בתורה. בשיעור מתואר התהליך העובר על הלומד, שבראשית דרכו הוא עסוק **בעצמו ובתיקון נפשו**, בהמשך הוא מסור רק **לתורה והוראותיה**, משם הוא חודר ל**ממד פנימי יותר** בתורה ובעבודת ה', ובסופו של דבר, בתכלית הגדלות, הוא זוכה להגיע ל**חבור בין אמתה של תורה לאמת הפנימית שלו**.

תכלית הגדלות – מתן תורה

מיציאת מצרים עד מתן תורה עובר עם ישראל תהליך של גדילה מואצת. אחד הדימויים של יציאת מצרים הוא לידה[א] – לידת העם – והדימוי של מתן תורה הוא חתונה[ב]. הלידה היא הקטנות שבראשית חיי האדם והחתונה מעידה על גדלות, כאשר ביניהן יש תהליך של גדילה והתבגרות. ואכן, כוונות האריז"ל לימי הספירה עוסקות[ג] בקטנות ובגדלות, כאשר המבנה הבסיסי מורכב מארבעה שלבים – קטנות א', גדלות א', קטנות ב' וגדלות ב' (המבנה השלם מרחיב זאת לשמונה מדרגות, ארבע מדרגות מצד מוחין דאמא וארבע מצד מוחין דאבא, ומפרט אותן כחוזרות בכל אחד משבעת שבועות הספירה באופן מורכב ומפתיע[ד]).

בהקף הרחב, עם ישראל בגלות מצרים היה בתכלית הקטנות, במצב של עיבור[ה] – קטנות א'. ביציאת מצרים, ליל הסדר והיום הראשון של פסח, יצאנו מקטנות לגדלות – אך זו עדיין **גדלות א'. ימי הספירה, בהם עם ישראל מתקדם**

נרשם (מהזכרון) ונערך ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שבת בה"ב תשפ"ה – כפ"ח.

א יחזקאל פט"ז.

ב תענית כו, ב (ע"פ שה"ש ג, יא).

ג שעה"כ דרושי פסח דרוש ח.

ד וראה באריכות שיעור ליל שבת אמ"ר (פורסם בגליון בה"ב) השתא.

ה שעה"כ דרושי פסח דרוש א.

ממצרים לקראת הר סיני — מתוך בטחון בה' — הם הימים של קטנות ב'. אחרי השיא של יציאת מצרים נדרשת שוב עבודה והתקדמות. כשמגיעים למתן תורה מגיעים לשיא הגדלות של התקופה הזו — גדלות ב'[ו]. כלומה, תכלית הגדלות היא הזכיה בתורה הקדושה. אכן, בקנין התורה גופא ישנם שלבים שונים של קטנות וגדלות, עד שזוכים לגדלות אמתית בתורה — "אשרי מי שגדל בתורה"[ז].

"אמת לאמתו" – של מי?

אנחנו היום ביסוד שביסוד. פנימיות ספירת היסוד היא אמת[ח], כך שזהו היום של אמת שבאמת. הביטוי אמת שבאמת מזכיר ביטוי חשוב — אמת לאמתו[ט]. מוסבר בחסידות, ולמדנו הרבה פעמים[י], שיש שלש מדרגות של אמת — "שפת אמת", "אמת" ו"אמת לאמתו". "אין אמת אלא תורה"[יב], אבל מהי אמת לאמתו? לאמתו של מי?

אפשר לומר ש"אמת לאמתו" היינו אמת (של תורה) כפי שהיא מכוונת לאמתו של הקב"ה, נותן התורה. האמת של ה' היא, כמובן, למעלה מהאמת של התורה מצד עצמה[יג] — ובלימוד התורה צריך להגיע ל"אמת לאמתו", שדברי התורה יהיו מכוונים לאמתו של ה'.

> תכלית הגדלות היא הזכיה בתורה הקדושה. אכן, בקנין התורה גופא ישנם שלבים שונים של קטנות וגדלות, עד שזוכים לגדלות אמתית בתורה – "אשרי מי שגדל בתורה"

אפשר לומר עוד פירוש, ש"אמת לאמתו" היינו אמת (של תורה) כפי שהיא מכוונת לאמת של עם ישראל. "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"[יד], לכן גם האמת שלהם גבוהה יותר מהאמת של התורה, והאמת של התורה צריכה להיות מכוונת לאמתו של כל עם ישראל.

אבל יש פירוש שלישי, שהכי מתאים לפשט[טו], לפיו "אמת לאמתו" היא אמת של התורה שמתאימה לאמתו של הלומד ועוסק בתורה — יש את האמת של כלל ישראל, אבל יש אמת של היהודי הפרטי שלומד תורה, והתכלית היא שהאמת של התורה תתאים לאמתו של כל יהודי שעוסק בה.

מרב לרבי

מה פירוש? יכול להיות רב אמתי, פוסק מובהק, שיודע את התורה על בוריה ופוסק לאמתה של תורה. עם זאת, אין כל הכרח שהתורה הזו תהיה מותאמת לאישיותו היחודית

ו כפי שנתבאר בשיעור א' אייר השתא (טרם פורסם).

ז ברכות יז, א. דוגמאות נוספות לשלבי הקטנות והגדלות בתורה ראה בשיעור שבת נח (נדפס בגליון לך לך) השתא, בפ"ב של סעודת משיח (ח"ז) שנדפסה בגליון אחו"ק השתא ועוד (כולל דוגמאות שטרם נדפסו משיעורי ספירת העמר השתא, ועוד לאלוק מילין בע"ה).

ח ראה סוד ה' ליראיו ש"א פי"ב (ובשיעורים בסוד ה' ח"ג שם).

ט ורמז: **אמת לאמתו** עולה 918, **אמונה־שפלות**, ט"פ **אמונה. יסוד שביסוד** עולה 462, היהלום של **אהיה** (סוד "**אהיה** אשר **אהיה**"), ב"פ **רלא** (היינו "**רלא** שערים פנים ואחור" של כב האותיות, מתאים ליסוד שנקרא "אות [ברית קדש]", כמבואר באריכות בתחלת עמק המלך), **נתיב** (סוד "נתיב לא ידעו עיט", "נתיב מצותיך"). ביחד הם עולים 1380, **משה** פנים ואחור, י"פ **צמח** (**מנחם**), וד"ל.

י המשך תרס"ו ד"ה "אם בחקתי תלכו" תרס"ז עמ' תלח (וראה גם תורת שמואל תרכ"ט עמ' רצא [שטו במהדורת תשנ"ב]). מובא בשיחת שמח"ת תר"ץ ס"ד (סה"ש תר"ץ עמ' 89); שיחת פורים תרצ"ו ס"ב (סה"ש תרצ"ו עמ' 127).

יא ראה שיעורים כ"ד מנחם־אב; כ"ב אלול ע"ח; מוצאי כ"ח תשרי ע"ט; אור ל־ד"ך חשון ע"ט; כ"ט טבת ע"ט.

יב ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח; הקדמת איכה רבה פסקה ב; פסיקתא דרב כהנא פסקא טו אות ה.

יג ראה לדוגמה יל"ש תהלים רמז תשב.

יד בראשית רבה א, ד; תנא דבי אליהו רבה פי"ד ופל"א.

טו מקור הביטוי "אמת לאמתו" הוא בנוגע ל"דן דין אמת לאמתו" – כדלקמן – לא דן לפסוק כפסק תורת־אמת בנוגע לטענות והעדויות שבאות לפני הדיין, אלא "שעל הדיין מוטל לדון על פי האמת שנתאמת אצלו [ולא על פי הטענות אם הם מכחישות האמת]" (באר שבע סנהדרין קיא, ב ד"ה "זה הדן דין אמת").

מה קורה כשיום אחד הוא שומע שיש אור של חסידות – שיש לו משהו (חדש לחלוטין) לקבל במעז'יבוז', במעזריטש או בליאדי? אם הוא ענו וגם 'רציני' הוא מכתת רגלים אל הרבי והופך להיות חסיד

כשהוא יעסוק מספיק בעבודה הפנימית של החסידות, ובצירוף הרבה זכויות וסיעתא דשמיא, יתכן והוא יגיע למדרגה של רבי – או מעין רבי (משפיע גדול, כמו רבי הלל ורבי אייזיק) – שאצלו תורת־אמת מחוברת לגמרי לעולם הפנימי שלו ונובעת ממנו

ולאמת הפנימית של הרב. על היחס בין אמת ואמת לאמתו יש סיפור ידוע בברסלב[טז]: כשהגיעה לרבי נתן הצעה לרבנות של עיר הוא שאל את רבי נחמן האם ראוי שיהיה רב, ורבי נחמן השיב לו בחיוב. הוא חזר ושאל 'האם זו האמת?', ורבי נחמן שוב השיב לו בחיוב. ואז הוא שאל שוב 'האם זו האמת לאמתו?', ואז השיב לו רבי נחמן בשלילה. כלומר, הוא היה יכול להיות פוסק אמת לפי תורת אמת, אבל מדרגת אמת לאמתו, כפי שדורשת החסידות, היא משהו אחר — זו כבר מדרגה של רבי, ולא רק של רב.

כאשר תלמיד עוסק בתורה הוא נמצא עדיין בקטנות א', בבחינת "שפת אמת" בלבד, אבל אם הוא יתמיד ויתייגע, מתוך רצון וחשק אמתי לעמוד על אמתה של תורה, הוא בעזרת ה' ירכוש ידיעות (בחינת "סיני"[יז] — "משה קבל תורה מסיני"[יח]) ויזכה להגיע להוראה (תורה לשון הוראה[יט], כנודע).

כשהתלמיד הופך לרב הוא הופך מקטן לגדול, ממקבל למשפיע — כעת עליו להשפיע תורה, להשיב לשאלות ולפסוק על פי תורת אמת (כאשר כל מחשבתו נתונה על שואליו־נידוניו ועל 'מה אומרת התורה', כדלקמן). אמנם, יתכן רב שפוסק דין אמת, על פי תורת אמת, זוכה "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא"[כ], ועדיין לא טעם טעמה של חסידות — הוא 'לא ראה מאורות מימיו'[כא]... היו דוגמאות רבות בתולדות ישראל, מאז הופעתו של מורנו הבעל שם טוב, של גדולי תורה שלא הכירו את החסידות. מה קורה כשיום אחד הוא שומע שיש אור של חסידות — שיש לו משהו (חדש לחלוטין) לקבל במעז'יבוז', במעזריטש או בליאדי? אם הוא ענו וגם 'רציני' הוא מכתת רגלים אל הרבי והופך להיות חסיד — הוא שוב מקבל, שוב בקטנות, אבל זו קטנות ב' (שאפשר לקרוא לה 'שפת אמת לאמתו'). כשהוא יעסוק מספיק בעבודה הפנימית של החסידות, ובצירוף הרבה זכויות וסיעתא דשמיא, יתכן והוא יגיע למדרגה של רבי — או מעין רבי (משפיע גדול, כמו רבי הלל ורבי אייזיק) — שאצלו תורת־אמת מחוברת לגמרי לעולם הפנימי שלו ונובעת ממנו, בסוד נביעת האין סוף שיש לרבי (ה־י הנוספת על הרב)[כב]. תורה כזו היא "אמת לאמתו" שלו, וזו כבר המדרגה של גדלות ב' (המדרגה של ראית המהות, כאשר הוא זוכה לראות את מהות

טז שיח שרפי קדש (ברסלב) א'קעה.

יז ברכות סד, א; הוריות יד, א. ובכ"מ.

יח אבות פ"א מ"א.

יט זהר ח"ג נג, ב; ספר השרשים לרד"ק שרש 'ירה' (מובא פעמים רבות בשיחות כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש).

כ סוטה כא, א; יומא כו, א. ובכ"מ. ואזי נאמר עליו "'והוי' עמו' שהלכה כמותו" (סנהדרין צג, ב), וראה בכוונות האריז"ל הנ"ל הערה ג ששם הוי' שייך לגדלות.

כא ע"פ מגילה פ"ד מ"ו. וראה של"ה עשרה מאמרות מאמר ראשון, לגבי לימוד פנימיות התורה:

עוד פירוש הפסוק, מה שכתוב דע את אלהי אביך, בענין אחדותו יתברך, וידיעת שמותיו, וסוד האצילות. אמר דע, כמו שאמר הפסוק (תהלים צא, יד), אשגבהו כי ידע שמי, הוא סוד לימוד חכמת הקבלה [אשר] מחכימת פתי, ומי שלא ראה אור החכמה זו לא ראה מאורות מימיו, כי אז יבין וישכיל סוד אחדותו ברוך הוא וסוד השגחתו ועניני התואמים הנזכרים בתורה הנעלמים מחכמי הפילוסופים, אשרי עין ראתה כל אלה.

כב כש"ט (קה"ת) אות קמ.

האלקות שבתוכו וגם את מהות הבאים לשחר את פניו, לבקש ממנו עצה ותושיה).

חיבור האובייקט והסובייקט

במושגים בהם עוסקים לאחרונה[כג], יש כאן יחסים של אובייקט וסובייקט, כאשר התכלית היא לחבר אותם יחד (להיות מקשה אחת, כמו מעשה המנורה, המאירה לכל העולם את אור "הוי' אחד"[כד] מכח היותה "מקשה אחת"[כה]).

המאפיין העיקרי של קטנות הוא חשיבה סובייקטיביות — חשיבה של האדם על עצמו. קטנות היא גם יניקה וגם עיבור, אבל עיקר הקטנות הוא מצב העיבור. על עובר כתוב[כו] שהוא "מקופל" ברחם אמו — "תלת כלילן גו תלת"[כז]. מי שבקטנות מקופל 'בתוך עצמו', והדבר מתבטא בכך שהוא חושב על עצמו ומרוכז בעצמו. התלמיד שעוסק בתורה מתחיל בלימוד מתוך מחשבה על עצמו, "לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה"[כח]. מבואר בחסידות שהמדרגה העליונה של לימוד התורה "שלא לשמה" היא הלימוד "אדעתא דנפשיה"[כט], כשהתלמיד יודע שתיקון נפשו תלוי בלימוד התורה ומכוון שעל ידי לימוד התורה שלו הוא יזכה לתקן את עצמו (ובכך להתקרב, על ידי לימודו, להשי"ת נותן התורה). בקטנות א' ראשו של האדם מונח בין רגליו, המוחין הם בתוך הנה"י — הוא בעיקר עסוק בתחום המוטבע שבנפש, ה'הרגלים' שלו, אותם הוא רוצה לתקן (היינו שעסוק להתאים את טבעו, דפוסי ההתנהגות שלו, למצות התורה, על דרך הנהגת הרבי הרש"ב[ל] שלפני גיל בר מצוה — בתקופת הקטנות הראשונה — למד שו"ע כל כך טוב עד שאברים אומנו לקיים מעצמם את מצוות התורה[לא]).

כשהוא מגיע לגדלות א' הוא כבר לא חושב על עצמו, הסובייקט, אלא רק על התורה, האובייקט — נוגע לו פסק התורה באמת, ללא כל נגיעות אישיות. כפי שמסופר[לב] על גדולי ישראל כאלה, גם המחשבות הזרות שלהם בשעת התפלה הן מחשבות של תורה (אלא ש"זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד"[לג]) — הוא חושב על הסוגיא, על הפסק שהוא צריך לפסוק או על השיעור שהוא צריך לומר, הוא חושב על "המחליף פרה בחמור"[לד] ומסיח את דעתו מההתקשרות לה' בתפלה.

> כעת הראש שלו לא מקופל בתוך הנה"י, המוטבע, אלא בתוך החג"ת, המורגש, והוא שואל את עצמו 'איפה אהבת ה' שלי? איפה יראת ה' שלי?'

אבל אם הוא מגיע לקטנות ב', החשיבה שלו היא שוב על הסובייקט — כעת הראש שלו לא מקופל בתוך הנה"י, המוטבע, אלא בתוך החג"ת, המורגש, והוא שואל את עצמו 'איפה אהבת ה' שלי? איפה יראת ה' שלי?' (אחרי שנחשף לעבודת ה' הפנימית שתובעת החסידות).

התכלית היא שהלמדן־החסיד יגיע לגדלות ב', שהיא חיבור האובייקט והסובייקט —

כג החל משעור אור ל'כ' תשרי – נדפס בגליון נח – השתא.
כד זכריה יד, ט.
כה שמות כה, לו; שם לז, כב.
כו נדה ל, ב.
כז מבו"ש ש"ה ח"א פי"ב.
כח פסחים נ, ב.
כט פסחים סח, ב.

ל ראה ספר השיחות תש"ח עמ' 176, וש"נ.
לא וראה גם ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד ("אנא מחזיק טיבו לראשי דכד הוה מטי מודים הוא כרע מגרמיה").
לב ראה תולדות האר"י (בניהו) עמ' 218; הקדמת ביאור הגר"א לספד"צ; י"ג אורות ח"א מערכת הגה"ק מצאנז פ"ג (עמ' לז).
לג שבת י, א.
לד ב"מ פ"ח מ"ד.

התורה שהוא לומד עם האישיות שלו, "אמת לאמתו", ואזי "תורה דיליה"[לה]. הוא עובר מ"כי אם בתורת הוי' חפצו" (האובייקט של התורה, בגדלות א') ל"ובתורתו יהגה יומם ולילה"[לו] (התורה שמתחברת עם האישיות הפנימית שלו, בגדלות ב')[לז]. במצב הזה גם הפסק שלו יהיה שונה – לא רק פסק 'אובייקטיבי' לפי תורת אמת, המסתמך על מראי־מקומות מדויקים, אלא פסק שמגיע מתוך מכלול "תורת הוי'" ו"תורתו". בגדלות א' הבקיאות בכל סעיף־קטן באה לידי ביטוי בפסק (**פסק** אותיות **סעיף קטן**), אבל בגדלות ב' — "סעפים שנאתי ותורתך אהבתי"[לח], שאז יש מעין 'שנאה' ודחיה לציטוט הסעיפים הקטנים (שבדרך כלל מלווה ישות והתפארות של האדם המצטט, היינו שעדיין לא זכה להתקרב לאור החסידות כלל, שכולה מיוסדת על בטול היש ושפלות אמתית) ואהבה למכלול של "תורתך" (שהופכת להיות "תורתי")[לט]. כך מקובל[מ] שכאשר הרא"ש אומר 'נראה לי' יש בכך תוקף יותר ממה שהוא מביא עם מקור מפורש, משום שזהו ביטוי לכל הדעת־תורה שלו.

במצב הזה גם הפסק שלו יהיה שונה – לא רק פסק 'אובייקטיבי' לפי תורת אמת, המסתמך על מראי־מקומות מדויקים, אלא פסק שמגיע מתוך מכלול "תורת הוי'" ו"תורתו"

"דברים היוצאים מן הלב"

ב"דין אמת לאמתו" דברי התורה (ה"אמת") נובעים מלבו־פנימיותו של האדם ("אמתו" שלו), ואזי מתקיים בהם "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם"[מא]. אפשר לדייק שלא כתוב כאן שהם "נכנסים אל הלב" של השומע דווקא, אלא סתם "נכנסים אל הלב", רמז לכך שהכל מתחיל מכך שהדברים צריכים להכנס קודם כל אל לבו של האומר אותם ולפעול בתוכו (כלומה, כשם שה"אמת" צריכה להיות "לאמתו" שלו, נובעת מתוך הלב, ה"אמת" צריכה גם להתאים "לאמתו", שהוא יהיה נאמן אליה בתכלית, "נאה דורש ונאה מקיים"[מב]).

כך פרש מורנו הבעל שם טוב[מג] את הפסוק־המצוה "הוכח תוכיח את עמיתך"[מד] — "הוכח"

לה קידושין לב, ב.

לו תהלים א, ב (וראה קידושין שם).

לז אפשר לשאול: בכך שהתורה, "תורת הוי'", נעשית "תורתו" של הלומד ותואמת לאישיותו, יש ודאי מעלה עבור הלומד – אך האם יש בכך מעלה עבור התורה, או שמא פחיתות וירידה? חז"ל אומרים "כל הדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף לקדוש ברוך הוא במעשה בראשית" (שבת י, א). במעשה בראשית הקב"ה (לא רק הוציא את כח הגבול שבו להנהיג את המציאות שחוצה לו, כפי שניתן להבין בקל"ח פתחי חכמה פתח יד ועוד, אלא ממש) 'העתיק את עצמו' (בסוד "עתיק יומין") אל תוך המציאות, כאשר בכח הצמצום הוא 'הפך', כביכול, מהיותו בלתי־בעל־גבול (אצלו גלוי כח הבלי־גבול, וכח הגבול נעלם) לבעל־גבול (אצלו גלוי כח הגבול וכח הבלי־גבול נעלם) – ראה גם שערי אהבה ורצון מאמר "פרצוף הדעת" הערה מג (וראה גם ד"ה "מצה זו" ה'עת"ר) על ביאור עמוק זה לסוד הצמצום (על יסוד דברי בעל עבודת הקדש ח"א פ"ח ששלמות ה' מתגלה דווקא כשמתגלה שיש לו כח בגבול, כאשר הגבול והבלי־גבול הם שני גילויים של אותו עצם) – הוא הפך מבורא לנברא, כביכול, דבר המתבטא בנשמות ישראל, "חלק אלוה ממעל ממש" (תניא פ"א), "חלק בורא שנעשה נברא" (לקו"ת ראה כז, א ע"פ ע"ח שמ"ב דרושי אבי"ע) פ"א. ראה גם מלכות ישראל ח"א מאמר "בין ישראל לעמים" (עמ' שיט). אצל "הדן דין אמת לאמתו" מתגלה החיבור של התורה לעצם הנשמה, שהוא בעצם חיבור של התורה לעצמות ה' (כפירוש הראשון ב"דין אמת לאמתו", שאמת התורה מתאימה לאמת הוי'), וד"ל.

לח תהלים קיט, קיג.

לט ראה גן יוסף (פאצאנובסקי, בני ברק תשע"א) על אבות פ"ד אות תקעא (בשם רבי אייזיל מסלאנים); חסדי דוד הנאמנים ח"ט עמ' 21. ובכ"מ. וראה גם אלף בינה (אביחצירא) על תהלים קיט אות ס.

מ ראה זכרונם לברכה חשון עמ' רפ (בשם הסבא מסלבודקה) ובכ"ד.

מא הובא בכ"מ כמאמר חז"ל. ראה ספר הישר (המיוחס לר"ת) שי"ג (הובא בשל"ה שעה"א אות ל); שירת ישראל לראב"ע עמ' קנו.

מב חגיגה יד, ב; יבמות סג, ב. ובכ"מ.

מג בעש"ט עה"ת פרשת קדשים אות טו.

מד ויקרא יט, יז.

קודם כל את עצמך, על ידי שתמצא בעצמך ממש את אותו דבר־עברה עליו אתה מוכיח את "עמיתך" (לשון עִם, כדרשת חז"ל "עם שאתך"[מה], כאשר שנינו באותו מצב ממש), ורק אז "תוכיח את עמיתך" (**תוכחה** אותיות **תוך אהבה**, כידוע[מו], היינו "תוכחת מגולה מאהבה מסותרת"[מז]). כאשר עמיתך 'שומע' שבעצם אתה מוכיח את עצמך, הדברים יכנסו גם ללבו ויפעלו אצלו (כפי שמסופר[מח] על האחים הקדושים, הרבי ר' זושא והרבי ר' אלימלך, שרבי זושא היה מתוודה ומוכיח את עצמו בפני אחיו, כאשר השומע 'מן הצד' שמע את כל עבירותיו שלו ודווקא כך התעורר לתשובה מקרב איש ולב עמוק)[מט].

כשם שה"אמת" צריכה להיות "לאמתו" שלו, נובעת מתוך הלב, ה"אמת" צריכה גם להתאים "לאמתו", שהוא יהיה נאמן אליה בתכלית, "נאה דורש ונאה מקיים"

לאור זאת ניתן להסביר הסבר עמוק בענין הלנת הדין הנדרשת בדיני נפשות[נ], כדי שיצא "דין אמת לאמתו": לילה הוא זמן של חשבון נפש (אותו עורך האדם בפני עצמו, או עם אדם אחד נוסף — ידיד־נפש או משפיע — כפי שהתחלקו הדיינים לדון בכל הלילה של הלנת הדין). אחרי שמגיעים לפסק דין ביום, פסק דין של גדלות א', צריכים לחזור לקטנות של הלילה, קטנות ב', כדי לשייך את הדין של הנידון גם לדיין — אם הזולת רצח, גם אני רצחתי (אם לא בגסות אזי בדקות או בדקות שבדקות[נא]) ועלי לדון את עצמי למות[נב]! זהו אופי הדיון בלילה, בין הכרעת הדין של היום הראשון (גדלות א') להכרעת הדין של היום השני (גדלות ב'). כאשר הדיין חש שהוא־הוא הנידון, הרי "אדם קרוב אצל עצמו"[נג] ויתכן מאד שימצא צד זכות לעצמו וממילא גם לנידון (המטרה של הלנת הדין לפי הפשט). כך מתקיים "יום ליום יביע אמר [שני ימי הכרעת הדין, גדלות א' וגדלות ב', על ידי] ולילה ללילה יחוה דעת [התקשרות הגברא שלי לחפצא של התורה, קטנות ב' שבין שני הימים, כאשר 'לילה ללילה' היינו שני חצאי הלילה, עד חצות הלילה הוא המשך היום הקודם ומחצות הלילה הוא

אם הזולת רצח, גם אני רצחתי (אם לא בגסות אזי בדקות או בדקות שבדקות) ועלי לדון את עצמי למות!

מה בבא־מציעא נט, א; שבועות ל, א.

מו שכינה ביניהם פ"ב הערה יב; תשובת השנה מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ה. ובכ"מ.

מז משלי כז, ה.

מח תורת הרמ"ז עמ' רעח; ספורים נוראים (כפ"ח תשע"ח), עמ' פ. ובכ"מ.

מט וראה לוח "היום יום" כ"ו אייר (יסוד שביסוד, אמת לאמתו, כנ"ל):
קודם ציווי הוכח תוכיח, כתוב ולא תשנא את אחיך, כי זהו תנאי מוקדם להוכחה. ואח"ז כתיב ולא תשא עליו חטא, שאם לא פעלה ההוכחה, בודאי אתה האשם, שלא היו דברים היוצאים מן הלב.
ולפי האמור בפנים יתבאר שלא רק "בודאי אתה אשם" בכך שהדברים לא יצאו מהלב, אלא ש"בודאי אתה אשם" באותו חטא, אך לא הבנת זאת כלל – הדברים לא יצאו מהלב וגם לא חזרו אל לבך שלך לפעול את פעולתם (ובדרך ממילא גם לא פעלו על השומע).

נ סנהדרין לה, א.

נא הרגישות לדקות שבדקות ולקיחת האשמה עליה (שהיא השרש לגסות שמופיעה אצל הזולת) היא מתוך התקשרות לה' יתברך, "דק על דק" (לשון הפיוט "יה אלי וגואלי"), כאשר גם ה' יתברך עושה כביכול את החשבון הנ"ל, מאשים את עצמו (ראה ברכות לב, א) ודן את עצמו למיתה כביכול (היינו להסתלקות – סילוק השכינה על ידי חטאי ישראל), וד"ל.

נב כנוסח הוידוי בקריאת שמע על המטה "שאם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ופגמתי... ונתחייבתי בבית דינך הצדק סקילה או כיוצא בה הרי אני מקבל עלי סקילה והריני כאלו נסקלתי...", ועד"ז בנוגע לכל ארבע מיתות בית דין.

נג יבמות כה, א; סנהדרין ט, ב. ובכ"מ.

כאשר הדיין חש שהוא־הוא הנידון, הרי "אדם קרוב אצל עצמו" ויתכן מאד שימצא צד זכות לעצמו וממילא גם לנידון (המטרה של הלנת הדין לפי הפשט)

תחלת היום הבא[נד]"[נה והדין יוצא דין אמת לאמתו.

מתורת בבל לתורת ארץ ישראל

בהשקפה ראשונה, את התהליך שהוסבר על מעבר מגדלות א' לגדלות ב', ממדרגה של רב למדרגה של רבי, אפשר להסביר כתהליך עליה לארץ ישראל, שהרי "כל רב מבבל וכל רבי מארץ ישראל"[נו], כאשר בין השלבים יש לעבור את קטנות ב', דוגמת התעניות של רבי זירא על מנת לשכוח את התלמוד הבבלי ולזכות לתלמוד ירושלמי[נז].

אמנם, האריז"ל מסביר שכל ארבעת השלבים מתרחשים הן מצד אמא והן מצד אבא, והרי היחס בין תלמוד ארץ ישראל לתלמודה של בבל הוא־הוא היחס שבין מוחין דאבא ("אוירא דארץ ישראל מחכים"[נח]) ומוחין דאמא ("'במחשכים הושבני כמתי עולם' זה תלמודה של בבל"[נט], בבחינת "בורא חשך"[ס]). גם בבבל יש את ארבע המדרגות — מתלמיד, דרך רב, ועד מי שמגיע להיות 'רבי' של בבל (יש גם בין אמוראי בבל רבים[סא]!) — וכאשר רבי זירא עולה לארץ ישראל[סב] הוא צם כדי להכנס לקטנות א' מצד אבא ולעבור את כל התהליך שוב בתורת ארץ ישראל.

כיוצא בכך, בסיפור הדרך של הבעל שם טוב לארץ ישראל[סג] — שנתבאר כמה פעמים לאחרונה בשיעורי הגדלות והקטנות[סד] — אפשר לזהות את כל ארבעת השלבים מצד מוחין דאבא (אליהם הוא שאף אחרי שהגיע לגדלות של רבי בחוץ לארץ): איבוד המוחין בדרך לארץ ישראל, בשבי השודדים באי הבודד, הוא קטנות א' (מצד אבא), תכלית הקטנות (כפי שכבר נתבאר). חזרת המוחין אחר כך היא כבר גדלות א' מצד אבא. אחרי שנצלו הבעל שם טוב ומשמשו מהאי הבודד, בזכות גדלות א' אליה הגיע הבעל שם טוב, הספינה שלהם טעתה וחזרה לאיסטנבול — מה שודאי פעל אצל הבעל שם טוב שוב קטנות, קטנות ב' מצד אבא. כאשר הוא הבין לנכון את כוונת ההשגחה הפרטית — גילוי עצמותו יתברך ממש — עם המסר עבורו, הוא חזר למקומו שלו ("איזהו חכם? המכיר את מקומו"[סה], יחוד האובייקט עם הסובייקט) וזכה לגדלות ב'

נד נה"ש יט, ב (שע"כ ע"פ קבלה יש לברך ברכות השחר כולן מחצות הלילה, ואפילו חוזר לישון משום שהוא "כישן ביום"). וראה גם בא"ח ש"א פרשת וישב אות ד.

נה תהלים יט, ג.

נו תקו"ז חדש צח, א; ראה שם הגדולים סדר תנאים ואמוראים; כש"ט (קה"ת) אות קמ.

נז בבא מציעא פה, א.

נח ב"ב קנח, ב.

נט סנהדרין כד, א.

ס ישעיה מה, ז.

סא אכן, ביחס ל"כל רבי מארץ ישראל", גם ה'רבי' של בבל נקרא רב (דוגמת רב, שירד מארץ ישראל לבבל, ורב יהודה, שאסר על רבי זירא לעלות לארץ), נמצא שרבי של בבל הוא דרגה נמוכה יחסית (גדלות שני דאמא, על דרך עבודת "מאך דא ארץ ישראל" בה הדריך הצמח־צדק חסיד ששאל אותו אם לעלות לארץ). לעומת זאת, ה"מאך דא ארץ ישראל" של הבעל שם טוב (כאשר חזר למעז'יבוז' מהמסע לארץ ישראל, ואצלו שרתה השכינה וכו', כדלקמן בפנים) - ועל דרך מאמרו של רבי נחמן אחרי שהלך ארבע אמות בארץ ישראל שכבר פעל מה שרצה (היינו להתעצם עם מוחין דאבא של א"י) והוא יכול לחזור לחו"ל (חיי מוהר"ן קלד; שבחי הר"ן טו), ולכן גם בטל את חידושי תורתו מלפני הנסיעה לארץ (שיחות הר"ן קעג) - הוא בבחינת גדלות שני דאבא (ועד לפנימיות אבא פנימיות עתיק, מדרגת המשיח), וד"ל.

סב רבי זירא עולא לארץ כנגד דעת רבו, רב יהודה. רב יהודה סבר שכאשר חרב הבית אין בארץ ישראל הארה אמתית של מוחין דאבא (ראית המהות, שתלויה במצוה ראיה במקדש), ויש להשאר בבבל, מתוך תקוה לזכות לפחות לגדלות ב' של בבל. אמנם, רבי זירא ידע שיש צדיקים דוגמת רשב"י בפניהם לא חרב הבית (פלה"ר שמות ז, א), ולכן סבר שגם היום יש מעלה בעליה לארץ ישראל ויכולת לזכות בה למוחין דאבא (עד לגדלות ב' מצד מוחין דאבא), ודוק.

סג שיח שרפי קדש ח"ב אות שו. ראה גם רשימות דברים ח"ב עמ' כא; אור ישראל שער יג.

סד ראה סעודת משיח ח"ז (נדפס בגליון אחו"ק) ושיעור שבת אמ"ר (נדפס בגליון בה"ב) השתא.

סה ע"פ אבות פ"ו מ"ו.

מצד אבא, וממילא התקיים בו "מאך דא ארץ ישראל"[סו] (וכסיפור הידוע שהתגלה לתלמידו רבי נחמן מהורדנקא — אב אבי אבי נחמן מברסלב שעל שמו הוא נקרא — שהשכינה אינה בקדש הקדשים בירושלים אלא במעז'יבוז' אצל רבו[סז]).

אמנם, אצל הבעל שם טוב, גם בגדלות ב' דאבא, חסרה עדיין מלכות ישראל — הבעל שם טוב לא היה מלך ישראל בפשטות, משיח בפשטות, אלא רק החל לגלות את תורת משיח[סח] (גדלות ב' דאבא כפי שהיא מתגלה בחו"ל בזמן הגלות, כאשר אנחנו משועבדים לאומות העולם, וממילא עיקר עסק הבעל שם טוב ותלמידיו אחריו היה לבטל גזרות מעם ישראל[סט]). מה שאין כן בבוא עת רצון של הגאולה האמתית והשלמה, המשיח עצמו ישיג את גדלות ב' דווקא בארץ ישראל כפשוטה ויהיה מלך כפשוטו (ועד ש"עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"[ע], כאשר מלך ישראל יהיה המלך התשיעי בעשרת המלכים שמולכים על כל העולם כולו[עא], וד"ל).

סו מאמר אדמו"ר הצמח צדק. ראה אג"ק מוהריי"צ ח"א אגרת עדר, ומובא בכמה מכתבי הרבי.

סז ראה תורת החסידים הראשונים, מילי דאבות פ"ד ס"ז.

סח ראה הנסמן בפתח דבר לצוואת הריב"ש, וש"נ. ובכ"מ.

סט ולעומת זה בימות המשיח שוב לא יהיה צורך בבטול גזרות, שהרי גם לדעה ש"עולם כמנהגו נוהג" הרי יבטל שעבוד מלכויות, הן ברוחניות והן בגשמיות (ראה הלכות מלכים לרמב"ם פי"ב הלכות א-ב).

ע ראה ספרי דברים פ"א; פסיקתא רבתי פרשת שבת ונח ב; ילקו"ש ישעיהו תקג.

עא פרקי דרבי אליעזר פי"א.

הַלּוֹמֵד עַל חִנָּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- במצרים היינו בקטנות א', יציאת מצרים היא גדלות א', ימי הספירה הם קטנות ב' ומתן תורה הוא גדלות ב'.
- יש "אמת [התורה המתאימה] לאמתו" של הקב"ה, "אמת [התורה המתאימה] לאמתו" של עם ישראל ו"אמת [התורה המתאימה] לאמתו" של הלומד.
- רב יכול לפסוק פסקי אמת לפי תורה בלי שיהיה לכך חיבור לאישיותו שלו.
- קטנות א' — תלמיד; גדלות א' — רב; קטנות ב' — חסיד; גדלות ב' — רבי.
- בקטנות יש חשיבה סובייקטיבית — בקטנות א' חשיבה על ההרגלים ובקטנות ב' חשיבה על הרגשות.
- בגדלות ב' האובייקט מתחבר עם הסובייקט — הלימוד והפסק מחובר לאמת הפנימית של הלומד, לדעת־תורה הכללית שלו.
- "הדן דין אמת לאמתו" דן את עצמו לפני שהוא דן את זולתו.
- בהלנת־הדין בדיני נפשות דנים הדיינים את עצמם ומתוך כך מסוגלים למצוא זכות בזולתם.
- ארבעת השלבים קיימים גם בתורת בבל וגם בתורת ארץ ישראל.
- הבעל שם טוב זכה למדרגת "כל רבי מארץ ישראל" גם במקומו שלו.
- בגדלות ב' בגלות החלו לגלות את תורת משיח אך גדלות ב' בגאולה היא מלכות מלך המשיח בפועל.

שיעור

כתר שם טוב אות כב

תורה פרה ורבה

קיצור מהלך השיעור

לכבוד חג השבועות, יום הילולת מורנו הבעל שם טוב, מתפרסם שיעור בכתר שם טוב (מתוך סדרת שיעורי כתר שם טוב שנלמדו בשבתות). בשיעור נלמדת תורה כב בכתר שם טוב, העוסקת ב**מעלת דברי התורה שנלמדים מרב הגון**, הפרים ורבים עד אין סוף. תורה מיוחדת ויסודית בגישת החסידות לתורה, המתאימה במיוחד ל"זמן מתן תורתנו".

כבוד התורה

הגענו לאות כב בכתר שם טוב:

מהבעש"ט. דרש באכסניא של תורה כו',

יש מעלה בלימוד תורה באכסניא מתאימה, "אכסניא של תורה"[א]. נאחל לעצמנו שנזכה להיות אכסניא של תורה...

דאיתא במסכת אבות הלומד מחבירו פרק א' או הלכה אחת או אות אחת כו' שמצינו בדוד המלך ע"ה שלא למד מאחיתופל אלא ב' דברים בלבד כו' קל וחומר הלומד מחבירו פרק א' על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד.

הבעל שם טוב עוסק במשנה בפרקי אבות[ב], בפרק קנין תורה, שלומדים כהקדמה לשבועות:

הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת, צריך לנהג בו כבוד, שכן מצינו בדוד מלך ישראל, שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומידעו, שנאמר ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי, והלא דברים קל וחומר, ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו, הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהג בו כבוד, ואין כבוד אלא תורה, שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו.

על המשנה הזו מקשה הבעל שם טוב שתי קושיות:

וקשה מאי קאמר ב' דברים בלבד

נרשם (מהזכרון) ע"י אליעזר שלמה מזרחי. לא מוגה. שבת פרשת פקודי, ב' אדר־ב' ע"ט – כפר חב"ד.

א עפ"י ברכות סג, ב.

ב אבות פ"ו מ"ג.

מה הדגש כאן על ה"בלבד"?

ועוד קשה, הוי ליה למימרדיו **לבא** מן הדין להיות כנדון

אם דוד למד "שני דברים" איך אפשר ללמוד ק"ו לגבי "אות אחת"? הרי דוד למד שני דברים, ודיו לדין להיות כנדון!

יג מדות שהתורה נדרשת בהן ו־יג מדות הרחמים

במאמר מוסגר, רואים מכאן שמדת ק"ו שייכת למדת הדין ואכן בלשון חז"ל מדת קל וחומר נקראת "דין" ("דיו" הוא מלשון די[ד], שהוא דין וגבול, כמו שם ש־די — ששייך לצד הגבורה, שהרי היסוד נוטה לשמאל[ג] — "שאמר לעולמו די"[ה]). הרב המגיד מסביר[ו] ש־**יג** המדות שהתורה נדרשת בהן מכוונות כנגד **יג** מדות הרחמים. לפי זה, מדת קל וחומר היא כנגד שם א־ל, המדה הראשונה.

איך רש"י מסביר[ז] את שייכות שם א־ל למדות הרחמים? לגבי כל המדות ברור שהן מדות של רחמים, ובפרט המדה השניה, "רחום" (שעל שמה נקראות כולן "**יג** מדות הרחמים"), אבל לא ברור איך שם א־ל הוא שם של רחמים. מאיזה פסוק רש"י לומד זאת? מאסתר שאמרה "אלי אלי למה עזבתני"[ז], כשעברה ליד בית הצלמים והסתלקה ממנה השכינה. רש"י מסביר שלא מתאים לפנות לשם של דין בתפלה, לכן מוכח מכאן ששם א־ל הוא שם של רחמים.

תורה מרב הגון

הבעש"ט מתרץ את הקושיות בצורה חלקה ויפה:

ופירש, דכשאדם לומד מרב הגון, התורה היא פרה ורבה אצלו כנודע,

אחד היסודות הגדולים אצל הבעל שם טוב הוא שצריך לקבל תורה מרב הגון, כמו שמובא בתורה העיקרית בכתר שם טוב, תורה כח. איך נקרא שם רב הגון? **מלאך**, אותות **כאלם**, שיודע לחשות ואז לדבר (סוד החשמל, כמבואר שם). כאשר יהודי לומד תורה מרב הגון, הסימן לכך הוא שהתורה פרה ורבה אצלו. התורה שקיבלתי צריכה לחיות ולצמוח אצלי בראש ובלב.

וכשלומד מרשע אזי אינו פרה ורבה אלא נשאר כפשוטו כמו שלמד ממנו.

אפשר ללמוד תורה באוניברסיטה אבל זוהי תורה מתה. כל דבר שלומדים שם נשאר כנקודה ולא צומח. לא מתפתח לכדי ספירה ופרצוף (קו ושטח, כידוע[ח]).

מסמרות נטועים

בעצם, מקור הדברים כאן הוא סוגיא בגמרא במסכת חגיגה[ט]. נקרא בפנים:

ואף הוא פתח ודרש "דברי חכמים כדרבונות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד" למה נמשלו דברי תורה לדרבן? לומר לך מה דרבן זה **מכוין את** הפרה לתלמיה **להוציא** חיים לעולם **אף דברי** תורה מכוונין **את** לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים.

אי מה דרבן זה **מטלטל אף** דברי תורה מטלטלין, תלמוד לומר מסמרות. **אי** מה מסמר זה חסר **ולא** יתר **אף** דברי תורה חסירין **ולא** יתירין, תלמוד לומר נטועים, מה נטיעה זו פרה **ורבה אף** דברי תורה פרין **ורבין**.

מסמר הוא חפץ קבוע, לא מטלטל — זהו הצד הטוב של המסמר, אבל יש לו גם צד שלילי, שאינו מתרבה אלא רק מתחסר. לחסרון הזה קוראים 'לקבוע מסמרות'. הרבי לא אהב לקבוע מסמרות, כמו שכתב גם לי במכתב. המסמר הרע הוא תורה שנלמדת מרב בלתי הגון, דבר שרק נחסר ולא צומח. לעומת זאת, תורה שנלמדת

ג ראה השמטות הזהר ח"א רנב, ב.
ד חגיגה יב, א.
ה אור תורה פרשת בהעלתך אות קלז.
ו רש"י לשמות לד, ו.
ז תהלים כב, ב.

ח מבו"ש שער ב ח"ב פ"א; ע"ח ש"ל דרוש ז (מ"ב); אמרי בינה עד, ב; שער היחוד פ"כ (קכד, א); התבאר ב **מלכות ישראל** ח"א עמ' קסא; **חסדי דוד הנאמנים** ח"ה עמ' 11־62.
ט חגיגה ג, ב.
י קהלת יב, יא.

מרב הגון פרה ורבה אצל הלומד עד אין סוף — היא 'מסמרות נטועים'.

בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה תלמוד לומר כולם נתנו מרועה אחד מפי אדון כל המעשים ברוך הוא דכתיב "וידבר אלהים את כל הדברים האלה" אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין.

ב"אכסניא של תורה" יושבים אסופות אסופות של תלמידי חכמים ועוסקים בתורה, עם כל המחלוקות ביניהם, אבל קיומן של המחלוקות אינו תירוץ שלא ללמוד תורה, שהרי "אלו ואלו דברי אלהים חיים"[יא], וכולם מרועה אחד נתנו. הלשון כאן היא "אל אחד נתנן פרנס אחד אמרן" — זו כוונה חדשה למלה **אף** (עליה נהג לחזור הבעל שם טוב[יב], ובה פותחת הסוגיא כאן — "**ואף** הוא פתח ודרש" — והיא שייכת לסוד עולם העשיה, "**אף** עשיתיו"[יג]) — ראשי תבות **אל־פרנס**. כמה עולה **אל־פרנס** בגימטריא? 421 ("**ונח מצא חן בעיני הוי'**"[יד]), מספר ההשראה של 15 (הנקודה האמצעית של 841, הרבוע של 29 שהוא גם מספר ההשראה של 21).

"ב' דברים בלבד" – תורה ללא התפתחות

נחזור לדברי הבעל שם טוב, שמתרץ את הקושיות:

ולזה אמר מה דוד שלמד מאחיתופל ב' דברים בלבד, דהי' רשע, ולא היה פרה ורבה רק נשאר ב' דברים לבד כמו שלמד ממנו, ואפילו הכי קראו רבו,

אחיתופל היה רשע, שהרי מרד בדוד. הוא רב לא הגון, ולכן אפילו שדוד למד ממנו שני דברים — הם נשארו "שני דברים בלבד" ולא פרו ורבו. אפילו בין שני הדברים שהוא למד ממנו עצמם לא היה קשר שמוליד. ובכל זאת, דוד נהג בו כבוד.

הלומד מחבירו, דהיינו **שניהם צדיקים, דאז** התורה פרה ורבה, **על אחת כמה וכמה שצריך** לנהוג בו כבוד.

קודם כל, אפשר ללמוד מכאן שכל שני יהודים שהם חברי־אמת נקראים צדיקים. **חבר־חבר** ועוד דבר **אחד** שמחבר ביניהם עולה 421, המספר שראינו קודם (**אל־פרנס**), מספר ההשראה של **י־ה**, סוד "שכינה ביניהם"[טו], היינו מה שהתורה פרה ורבה אצלם. בכל אופן, מכיון שהתורה שנלמדת מרב הגון פרה ורבה עד אין סוף, יש כאן קל וחומר — אם יש כבוד על "שני דברים בלבד" ודאי שיש כבוד בלימוד אות אחת שפרה ורבה עד אין סוף.

נוסיף עוד גימטריא: **אחיתפל** שוה 529, **חיה־חדוה** ברבוע, **תענוג** דלעומת־זה. וביחד עם **דוד** ו־**ב** דברים שלמד ממנו (שאינם פרים ורבים, וגם אינם מתאחדים) עולה הכל 545, שגם הוא מספר השראה — השראה של 17 — שעל כן נהג דוד כבוד באחיתפל (אלא שזו לא השראה דקדושה, וד"ל).

בסוף קושר הבעל שם טוב את הדברים ללשון בה פתח, במעלת "אכסניא של תורה":

ובזה מתורץ שפתחו באכסניא של תורה, שהיו כולם צדיקים.

ב"אכסניא של תורה" כולם צדיקים, וממילא התורה שנאמרת בה פרה ורבה (וראוי במיוחד לדרוש בכבוד אכסניא, כלשון הגמרא שם).

הדוגמה לתורה שפרה ורבה היא במה שכתוב על תלמידי המגיד שהיו חיים מתורה קצרה — משפט או שניים של המגיד — למשך חצי שנה, כיון שהדברים היו פרים ורבים בקרבם. ידוע שאצל המגיד התלמידים היו צדיקים, לכן היה

המשך בעמ' 47 <<<

יא עירובין יג, ב.

יב בית רבי ח"א פט"ז ובהערה א שם; הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) סימן רסו (וש"נ).

יג ישעיה מג, ז.

יד בראשית ו, ח.

טו סוטה יז, א.

"וספרתם"
פניני ספירת העומר

ספירת הכנה לתורה

קיצור מהלך השיעור

בסיום ספירת העומר, וכהכנה לחג השבועות "זמן מתן תורתנו" – עוסק המאמר הנוכחי ב**ספירת העומר כהכנה לקבלת התורה**.

יסוד ההתבוננות הוא דברי **ספר החינוך** הידועים, המובאים כאן בשלמותם ונלמדים קטע־קטע, כאשר **"דרך הפשט"** החינוכית של ספר החינוך משמשת כקומה ראשונה ל**רבדים פנימיים** יותר.

מהחרות של **יציאת מצרים** צועדים לתכלית של **מתן תורה** החוזרת ומגלה את **מעלת ישראל**. המסע של ספירת העומר מגביר את **הגעגוע**, ותוך כדי **נענוע**, תנועה לעבר היעד, חשים כבר את **השעשוע** של מתן תורה, ו**נשמתנו פורחת משמחה**.

זהו המאמר האחרון בסדרה לעת עתה, ואנו מקווים להוציא בע"ה בהמשך את הדברים שעדיין לא עברו עריכה. חג שמח, קבלת התורה בשמחה ובפנימיות!

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה"[א].

ידוע הטעם למצות ספירת העומר כהכנה וציפיה למתן תורה, כמו שהטעים יפה בעל ספר החינוך[ב]:

משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל וכמו שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, וכמו שאמר השם למשה 'זה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה', ופירוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלהים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם. ועוד גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות, ולכן יעשה השם למשה אות צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושין אות לעולם אל העיקר. ומפני כן, כי

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב אייר תשפ"ה.

א ויקרא כג, טו.

ב מצוה שו.

הספירה היא התקשרות המחשבה אל היעד, תוך כדי ועל ידי הספירה אנחנו כבר בהר סיני

היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא.

ספירת העומר היא "להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הגדול הנכסף ללבנו" (חפץ הוא יותר מסתם רצון, זהו רצון שבתוכו יש תענוג, כיסופי הלב), געגועים וציפיה גוברת והולכת למתן תורה.

הדבר דומה לעבד הסופר את הימים עד הזמן הנכסף של יציאתו לחרות, כלשון הכתוב "כעבד ישאף צל"[ג]. פשט הפסוק הוא שהעבד העובד כל היום בשמש הקופחת שואף לשעת המנוחה בצל. בעומק, על ידי הציפיה הדרוכה העבד נמצא כבר עכשיו בצל המנוחה העתידית, וכן בכח הציפיה של ספירת העומר אנו נמצאים כבר עכשיו "בצל התורה" (ובדרך מליצה: ציילען באידיש פירושו לספור, "כעבד ישאף צל" שאיפה המתבטאת בספירה). הספירה היא התקשרות המחשבה אל היעד, **ספירה = מחשבה**, והרי "במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש"[ד] וממילא תוך כדי ועל ידי הספירה אנחנו כבר בהר סיני.

נמצא שספירת העומר היא הכנה לספר התורה[ה]. יש "סופר ספר וסיפור"[ו] — סופר פירושו גם סופר מספרים וגם סופר הכותב ספר. ולענייננו: בהתחלה סופר מספרים בספירת העומר, ואחר כך כותב את ספר התורה, ואז הספר מספר את הסיפור שבו, מספר על ה' יתברך שהרי "אנא נפשי כתבית יהבית"[ז].

מחרות לתורה

פסח הוא "זמן חרותנו", יציאת מצרים מעבדות לחרות. אך תכלית החרות היא להגיע למתן תורה בחג השבועות, "זמן מתן תורתנו". החרות היא טפל והתורה עיקר.

נמצא שספירת העומר מחברת בין חרות ותורה. ורמז יפה: **חרות תורה** = 1225, סכום כל ימי הספירה! כלומר, אחד ועוד שנים וכו' עד ארבעים ותשע = 1225 (**מט** במשולש[ח]), שכן ימי הספירה נספרים באופן מצטבר והולך (היום השני אינו יום אחד הנוסף על הראשון, אלא הצטברות "שני ימים לעומר" ויחד עם הראשון יש שלשה ימים, וכן הלאה).

אמנם, אף שהחרות מתחילה ביציאת מצרים הרי רק במתן תורה מגיעים לחרות האמתית — "'חרות על הלחת'[ט], אל תקרי חָרות אלא חֵרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"[י]. ונראה שגם בעל החינוך רמז לכך, שהרי הוא ממשיל את מתן תורה ליציאת העבד לחרות!

כלומר, יש דרגה ראשונה של חרות[יא], אליה מגיעים כבר ביציאת מצרים, בפסח זמן חרותנו. ויש דרגה גבוהה של חרות, אליה מגיעים רק על ידי התורה.

הדרגה הראשונה היא חֵרות בניקוד צירה, הניקוד של הבינה, והדרגה השניה היא חֵרות

ג איוב ז, ב.

ד כש"ט (קה"ת) אותיות רח; רל; רפג.

ה אמנם כתיבת ספר התורה בפועל נשלמה בשנת הארבעים, אבל ענינו של ספר התורה שייך מהר סיני. וראה הקדמת הרמב"ן לבראשית שמשה רבינו כמעתיק מספר קדמון.

ו תחילת ספר יצירה.

ז שבת קה, א.

ח 1225 = 35 (**יהודי**) ברבוע. כלומר, 35 ו־49 הם זוג מספרים בו המספר הקטן ברבוע שוה המספר הגדול במשולש. הזוג הראשון שמקיים שויון זה הוא 6־8 (מלבד הזוג הסתמי 1־1), הזוג הבא הוא 35־49, והזוג הבא 204־288, ראה התוועדות א' אייר תשפ"ה.

ט שמות לב, טז.

י אבות פ"ו מ"ב.

יא **חֵרות תורה חָרות** = 1839 = **תריג תריג תריג** = **תשובה תורה תפלה** = "**גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך**".

בבחינת חָרות בניקוד קמץ, הניקוד של הכתר. יציאת מצרים היא סוד הלידה מרחם האם, שייך לבינה־אמא, חֵרות בצירה. ואילו מתן תורה הוא גילוי הכתר, במיוחד בעשרת הדברות שהם "כתר תורה" כרמוז במנין כתר אותיות שבהם (בפרשת יתרו), סוד תרך עמודי אור. חיבור הבינה והכתר הוא סוד "אהיה אשר אהיה"[יב] היכול להתפרש לשני הכיוונים, וכאן הוא מתפרש בדרך אור חוזר, מבינה לכתר, מחֵרות של פסח לחָרות של שבועות.

אותה החרות של מתן תורה תתגלה בשלמות לעתיד לבוא, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"[יג], ב"תורה חדשה"[יד] של משיח, האמת הפנימית והעצמית של התורה, החרותה־חקוקה על לוח לבנו לעד, "נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה"[טו].

> החרות של מתן תורה תתגלה בשלמות לעתיד לבוא, האמת הפנימית והעצמית של התורה, החרותה על לוח לבנו

תורה וישראל

מדברי החינוך עולה שמדרגת התורה היא למעלה ממדרגת ישראל, "מפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל". החרות, זמן חרותנו, היא מעלת ישראל עצמם היוצאים לחרות, כמבואר שפסח הוא הלידה של נשמות ישראל, אבל אותה החרות, מעלת ישראל, טפלה למעלת התורה של חג השבועות. "כי היא [התורה] כל עיקרן של ישראל".

שלשה קשרים הם, ישראל מתקשרים בתורה והתורה בקב"ה[טז], "מפני שבחינת ומעלת התורה גבוה מבחינת ומעלת נשמות ישראל ממקור חוצבם, דאורייתא מחכמה נפקת"[יז] — שרש התורה בספירת החכמה־אבא, ושרש ישראל בבינה־אמא ('מחצב הנשמות'[יח]).

אפילו הגילוי של הנסים הגדולים ביציאת מצרים וקריעת ים סוף — הכל טפל יחסית לגילוי הנפלא של מתן תורה בהר סיני, בו היה גילוי העצמות, "אנכי ה' אלהיך"[יט], "אנכי מי שאנכי"[כ]. ויש לדרוש: "וזה לך האות... בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה"[כא] היינו שהאותות ("וזה לך האות") והמופתים של יציאת מצרים גם הם טפלים לגילוי של מתן תורה.

ישראל קדמו

ספר החינוך מחנך אותנו שהתורה עיקר וישראל טפל. אך הוא מדגיש שזה "על צד הפשט". באמת, בפנימיות התורה התמונה מתהפכת: ישראל הם העיקר. כך קובעים חז"ל: "ישראל קודמים" לתורה[כב], ו"מחשבתם של ישראל קדמה לכל דבר"[כג], "ישראל עלו במחשבה תחלה"[כד] (במחשבת ה' יתברך עליה נאמר "לא מחשבותי מחשבותיכם"[כה]), "סוף מעשה במחשבה תחילה". **ספירה = מחשבה** — ספירת העומר מגלה את המחשבה הקדומה ביותר, ישראל.

"בראשית ברא אלהים" — "בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו

יב שמות ג, יד, שנאמר בסמוך לפני "זה שמי לעלם" הנ"ל.
יג מיכה ז, טו.
יד ויקרא רבה יג, ג.
טו ירמיה לא, לב.
טז לפי זהר ח"ג עג, א (כמובא הרבה בספה"ק).

יז לקו"ת פרשת בהר מ, א.
יח שערי קדושה ח"ג ש"ב.
יט שמות כ, ב.
כ זהר ח"א קסז, ב.
כא שמות ג, יב. וראה רש"י שם.
כב תנא דבי אליהו פי"ד.
כג בראשית רבה א, ד.
כד זהר ח"ב קח, ב.
כה ישעיה נה, ח.

ראשית"[כו]. לפי החינוך, הראשית של התורה קודמת במעלה לראשית של ישראל, וגם ישראל עצמם נבראו בשביל התורה, הכל "בשביל התורה". אך לפי הפנימיות, "בשביל ישראל" קודם לכל. גם התורה היא בשביל ישראל, "דבר אל בני ישראל", "אמר אל בני ישראל", "צו את בני ישראל", הכל בשביל ישראל. כלומר, ישראל יוצאים ממצרים כדי לקבל את התורה, ואז התורה עצמה מגלה שהשרש של ישראל גבוה יותר מהתורה.

בעל התשובה קופץ ומתקשר ישירות בה' ומכח זה הוא יכול למשוך מחדש את הקשר דרך התורה

נכון ששרש התורה בחכמה־אבא ושרש ישראל בבינה־אמא. זהו המקום הגלוי יחסית (מערכת הספירות המגלה את האלקות מתחילה בחכמה שהיא ראשית הגילוי) בו מעלת התורה גבוהה יותר, שהרי היא רצון ה' וחכמתו ממש ("הוא ורצונו אחד" "הוא וחכמתו אחד") ואילו הנשמות מופיעות בגבול ומדה. חכמה אמנם קודמת לבינה ונעלית ממנה, אבל פנימיות אמא היא מעל פנימיות אבא! דווקא בבינה, שבאה לאחר החכמה, יש גילוי מהמקור הנעלם ביותר בכתר, "גילוי עתיקא באמא" (כאשר החכמה משמשת רק 'מעבר' לגילוי הזה).

לאחר הצמצום, התורה גבוהה מישראל, אבל בשרש שלפני הצמצום ישראל קדמו לתורה, והתורה עצמה 'יוצאת' מתוך השרש של ישראל. **ישראל** ראשי תבות "**יש ש**שים **ר**יבוא **א**ותיות **ל**תורה"[כז] — הרי שהתורה נוצרת כביכול מתוך נשמות ישראל המצטרפות יחד לכתוב אותה (כמו שהוסבר על כתיבת הספר ע"י הסופר לאחר הספירה), כאשר אחדות ישראל היא סוד "אתר שלים" שבו דווקא מתגלה עצמותו יתברך[כח].

הקשר השלישי

בעולם שלנו התורה גבוהה יותר מישראל. נשמות ישראל נתונות בתוך גוף גשמי והתורה היא אור רוחני מופשט, "תורה אור"[כט]. התורה היא גילוי חכמת ה', והאיש הישראלי הבא להתקשר לה' עושה זאת דרך התורה והמצוות, החוט המחבר לה'. ישראל מתקשרים בתורה (הנמצאת מעליהם) והתורה מקושרת בה'. עלינו להתקשר בקשר אחד לתורה, ודרכה להגיע לקשר השני, קשר התורה בה'.

אבל האמת היא שיש קשר נוסף, קשר ישיר של ישראל לה'. כך מדויק[ל] בלשון "שלשה קשרים הם" — לא רק שלשה דברים הקשורים בשני קשרים (קשר ישראל בתורה וקשר התורה בה'), אלא שלשה קשרים ממש: קשר אחד בין ישראל לתורה, קשר אחד בין התורה לה', וקשר שלישי בין ישראל לה', הוא הקשר העליון ביותר והסמוי ביותר. כלומר, בציור הפשוט: ישראל־תורה־ה' מסודרים זה תחת זה, וממילא יש ביניהם שני קשרים, אבל האמת היא שהם כצורת משולש 'סגולתא' וממילא יש ביניהם שלשה קשרים. שני הקשרים הגלויים הם 'לאחר הצמצום' ואילו הקשר השלישי הוא 'לפני הצמצום', במקום בו ישראל קדמו לתורה, ולכן הוא נסתר.

בדרך העבודה הרגילה והרצויה, אנו מתקשרים לה' דרך התורה, ישראל מתקשרים בתורה והתורה בה'. אך מי שסטה מדרך התורה וקלקל את הקשר הנוסף הנעלם, הקשר הישיר של ישראל לה'. זהו ההבדל בין עבודת הצדיק, ההולך ישר בדרך התורה, לעבודת בעל התשובה המתאמץ למצוא את הדרך הנסתרת לאחר ש"דרך המלך"

כו רש"י עה"פ.

כז מגלה עמוקות אופן קפו.

כח כמבואר בתניא פל"ב.

כט משלי ו, כג.

ל ראה לקו"ש חי"ח עמ' 408 ואילך.

נסתמה בפניו. הוא קופץ ומדלג, מתקשר ישירות בה', ומכח זה הוא יכול למשוך מחדש גם את הקשר דרך התורה.

ספירת העומר מחברת בין העבר לעתיד, העבר חי וקים כ"זכר ליציאת מצרים"

מהעבר לעתיד

נמשיך בדברי ספר החינוך: **וזהו שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחילת חשבוננו ריבוי הימים שיש לנו להגיע לקרבן שתי הלחם של עצרת. ואל יקשה עליך לומר, אם כן, אחר שעברו רוב הימים של שבעה שבועות אלו, למה לא נזכיר מיעוט הימים הנשארים, לפי שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו.**

כלומר, אם היינו סופרים את הימים הבאים, הימים שנותרו עד מתן תורה, הדבר היה קשה ומייאש... לכן סופרים את הימים שכבר עברו מנקודת ההתחלה, וכך אפשר לחוש את ההתקדמות. אמנם לפי זה היה מתאים לכאורה לשנות את הנוסח במהלך הספירה, אלא שלא שייך לשנות באמצע הספירה את הנוסח. זהו הסבר נאה בדרך הפשט, אך מתבקש להוסיף טעם ועומק:

ראשית, ספירת העומר מחברת בין העבר לעתיד, יציאת מצרים בעבר ומתן תורה בעתיד. הספירה היא מהעבר להווה, ולא מהעתיד להווה, מפני שהעבר כבר נמצא כאן לעומת העתיד שאינו ממשי ואי אפשר לספור אותו. בלשון הקדמונים "העבר אין, העתיד עדיין, וההווה כהרף עין"[לא] — אפשר לחשוב שביחס להווה העבר והעתיד שניהם לא־קיימים במדה שוה, העבר כבר איננו והעתיד עדיין איננו. אך האמת היא שהאין של העבר נוכח בתוך היש של ההווה, הוא חי קיים כאן ועכשיו בזכרון. התודעה האנושית בנויה על זכרון העבר הנוכח בהווה (ונותן לו משמעות, ומי שאין לו זכרון כלל ההווה עבורו חסר משמעות), וכן העבר של עם ישראל חי וקים כ"זכר ליציאת מצרים".

געגוע מתגבר

ונקודה עיקרית: בציור של ספר החינוך נראה שככל שמתקדמים בספירה עוצמת הציפיה הולכת ופוחתת. אפשר להרגע, הנה כבר מגיעים ליעד, או־טו־טו... יש מגמה 'להוריד את המתח': לכן בהתחלה סופרים את הימים המועטים שעברו, כדי לא להתפעל יותר מדי מהדרך הארוכה שלפנינו. ובסיום הספירה, באמת היה מתאים לספור את הימים שנותרו, אלא שכבר אי אפשר לשנות את הנוסח...

אבל ניתן לומר שהציור הוא הפוך: הספירה היא ציפיה הולכת וגוברת כל הזמן! הספירה מגבירה את הגעגוע, השתוקקות ל**הגיע** ול**געת**. זהו צמאון וכלות הנפש, "צמאה לך נפשי... בארץ ציה ועיף בלי מים"[לב], "מתי אבוא ואראה פני אלהים"[לג]. ככל שהזמן עובר והדרך מתארכת, כן גובר הצמא, השמש מלהטת ועדיין אין מים. השאיפה של "עבד ישאף צל" הולכת ומתחזקת, שיא ועוד שיא... לכן מתחילת הספירה ועד סופה אנו סופרים דווקא מנקודת ההתחלה, כדי להגביר את הגעגוע עוד ועוד. הנה צעדנו צעד אחד, "יום אחד לעומר" ועדיין לא הגענו, והנה עברו שני צעדים ועדיין לא הגענו לתכלית של מתן תורה (לכן מדגישים "שני ימים לעומר" ולא "יום שני לעומר"), ונמצא שיש בספירה ממד של צער בהתארכות הזמן עד שלא הגענו ליעד.

יותר מדויק, בספירה יש שתי תנועות הפוכות בו־זמנית[לד] אותן מתאים להסביר במושגים "געגועים־נענועים־שעשועים"[לה]: מצד אחד,

לא מראה מוסר אות ה. מובא בפלא יועץ ערך דאגה.

לב תהלים סג, ב.

לג שם מב, ג.

לד וראה דברי אור החיים הקדוש על החשוק וחשוקתו, עה"פ "בחדש השלישי", שמות יט, א.

לה המקבילים גם למושגים נקודה־קו־שטח: בנקודת המוצא (כיציאת מצרים) יש געגועים; הנענועים הם הקו המתקדם והולך (ובו יש סכנת שבירה, וד"ל); ואילו

בכל צעד בספירה חשים יותר את השעשוע העתיד של מתן תורה

התגברות הגעגוע, "חולת אהבה אני"[לו] (**חולה מט** = ימי הספירה), ככל שסופרים את הזמן המתמשך והולך מיציאת מצרים ועדיין לא הגענו אל היום המקווה. ומאידך, ככל שעובר הזמן מתחילים לחוש את העתיד של מתן תורה, בכל צעד **בספירה** (=**מחשבה**) מחשבתנו תופסת יותר ויותר את השעשוע העתיד לבוא. והיא הנותנת: ככל שמתגבר הגעגוע (להגיע ולגעת), כך מתגבר הנענוע, תנועה בפועל לקראת היעד, וממילא חשים את השעשוע העתיד בקבלת התורה שהיא "שעשועי המלך" מאז ומקדם ("ואהיה שעשעים יום יום"[לז]). התורה ניתנה לישראל ביום השבת[לח], יום של ענג ושעשוע, וככל שמתקרבים לשבת כך חשים את ענג השבת, כטעימה ממאכלי השבת בערב שבת. אם כן, בימי הספירה יש נשיאת הפכים, כמו בציפיה לגאולה: מצד אחד, זעקת "עד מתי" הולכת וגדלה, ומאידך, תוך כדי כך, הזעקה הולכת ומפנה מקום לתחושה גוברת ש"הנה הנה משיח בא" (וכבר בא). הדרך להר סיני היא כמו המסעות לארץ: ככל שמתקדמים לארץ המובטחת כך גוברת הציפיה וכך ניתן כבר להתחיל לראותה, כמשה רבינו שזוכה לראותה לפני מותו.

בסגנון נוסף: ביציאת מצרים יש תנועה של יציאה ובריחה, "כי ברח העם"[לט], בריחה מהרע. ויש תנועה של התקרבות לה', "משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו"[מ]. אלו שני הסוגים העיקריים של תשובה: תשובה תתאה, שעיקרה בריחה מהעבר (עזיבת החטא ותיקון המעשים), הבאה מתוך מרירות; ותשובה עילאה הבאה משמחה רבה של התקרבות לה'. ונראה שאכן יש הבדל בין תחילת ימי הספירה לסופם (כדברי החינוך שהיה מתאים לשנות את נוסח הספירה באמצע): בהתחלה הדגש הוא על הבריחה מטומאת מצרים (שם היינו נתונים בעומק מ"ט שערי טומאה), תשובה תתאה; וככל שמתקרבים להר סיני (בכניסה למ"ט שערי קדושה) הופכת התשובה לתשובה עילאה, בחשק נמרץ להגיע ל"יום חתונתו"[מא] בהר סיני.

ממחרת השבת

ממשיך בעל החינוך: **ואם תשאל, אם כן למה אנו מתחילין אותו ממחרת השבת ולא מיום ראשון.** התשובה כי היום **הראשון** נתייחד כולו להזכרת הנס הגדול **והוא יציאת מצרים, שהוא אות ומופת** בחידוש העולם **ובהשגחת השם על בני האדם, ואין** לנו **לערב בשמחתו** ולהזכיר עמו שום ענין **אחר**, ועל כן נתקן החשבון מיום שני מיד.

מדוע מתחילים לספור "ממחרת השבת", ולא מיום הראשון של פסח? הרי מהרגע הראשון של היציאה לחרות צריך לזכור שהעיקר הוא להגיע למתן תורה! מסביר החינוך: יציאת מצרים עצמה היא ענין כל כך גדול שצריך לקבל את מקומו הראוי מבלי להזכיר את ההמשך, בפרט שהספירה מחלישה מעט את השמחה של יציאת מצרים, בתזכורת ש'עוד לא הגענו לעיקר'.

אולם לפי מה שהוסבר, התשובה פשוטה יותר: הגעגועים של הספירה באים ומתעוררים רק כשהסתיים יום היציאה ממצרים. ביום הראשון אנו חיים לגמרי בתוך הנס של עכשיו: הנה מתגלה עלינו מלך מלכי המלכים, "קול דודי הנה זה בא"[מב] מוציא אותנו מאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה, והכל אומר שירה חדשה "הללו יה". היום טוב הראשון הוא בחינת שבת, מעין עולם הבא, לא חסר דבר. רק לאחר מכן,

השעשועים הם שלמות השטח.

לו שיר השירים ב, ה; ה, ח.

לז משלי ח, ל.

לח שבת פו, ב.

לט שמות יד, ה. וראה תניא פל"א.

מ שיר השירים א, ד.

מא שיר השירים ג, יא. משנה סוף תענית.

מב שיר השירים ב, ח.

"ממחרת השבת", כאשר הסתלק האור הגדול, הפך להיות מהווה ממשי לגדר עבר הקיים רק בזכרון — אז מתחילה התנועה של געגוע־נענוע־שעשוע: כבר עבר יום אחד, ממצרים יצאנו אבל לתכלית של מתן תורה לא הגענו, תלויים ועומדים (לא פה ולא שם, "נישט אהין און נישט אהער"). והנה עובר עוד יום, והגעגוע מתגבר והולך, עד יום הארבעים ותשע בו מגיע הגעגוע לשיאו, לרגלי הר סיני. ובזכות הגעגוע, מגיעים למתן תורה.

הגילוי הגדול של יציאת מצרים הוא אתערותא דלעילא. אך מיד אחריו, "ממחרת השבת", מתחילה העבודה שלנו באתערותא דלתתא, "וספרתם לכם" (בעבודה שלכם) בעבודת אתכפיא ואתהפכא. רק כך אפשר יהיה להגיע ליעד של מתן תורה שבו "התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים"[מג].

> כיבוי האורות נועד להוציא אותנו להמשך הדרך, לצעוד בגעגוע אל היעד הבא

יש כאן לימוד גדול בעבודת ה': לאחר שיא הקדושה ביום הראשון של פסח, יש נפילה מסוימת. זו תופעה מוכרת בנפש: אחרי שמגיעים לשיא מסוים, מגיעה נפילה יחסית. כל 'האורות הגבוהים' נעלמו, ההתלהבות ותחושת רוממות־הרוח ('high') מאחורינו, התפאורה היפה סולקה ומה שנותר מה"לחיים" והריקודים הוא רק כאב ראש... מה עושים במצב כזה? האם להחזיק את החוויה לאחר שהיא נעלמה? הנפש רוצה לדמיין שהחוויה עדיין נמשכת, האורות עדיין כאן ובמאמץ קטן נמריא מחדש. אבל תורת אמת באה ומלמדת: לא לשגות בדמיונות![מד]

לאחר שהסתלק האור הראשון צריך להכיר בכך, להודות באמת, וכעת לחיות את ההווה החדש בתחושת שפלות. אתמול אכן היתה לנו מתנה נפלאה, אבל החגיגה הסתיימה כי בעל הבית האמיתי הפסיק אותה (והיא לא נמשכת מעצמה), האורות הגדולים כבו ואני נותרתי כמו שאני בשפלותי הקיומית. אבל עכשיו יש משימה חדשה! כיבוי האורות נועד להוציא אותנו להמשך הדרך, לצעוד בגעגוע אל היעד הבא, לאור ה' שיזרח עלינו מחדש וביתר שאת!

כך למדנו ממורנו הבעל שם טוב: כל עוד האור הראשון קיים אני נשאב בתוכו, בבטול הישות לגמרי (בחינת אכילת מצה ביום הראשון של פסח[מה]). אבל בסוף המעשה, בעקבו, ממתין הנחש הקדמוני להכיש אותי, להכניס בי את ארס הסיפוק העצמי... התרופה היא השפלות. עלי להכיר שמה שהיה הסתיים, והטוב שזכיתי בו ממילא אינו שלי אלא מתנת שמים. ממילא אינני מנסה להאחז במה שהיה אלא עובר מיד לעבודת ההוה החדשה, ומצפה לאור החדש שיבוא בעתיד. כך מיד לאחר שמוציאים את היום טוב הראשון של פסח, מתחילה העבודה של ספירת העומר!

להעלות את העומר

סיום דברי החינוך: **ואין לומר היום כך וכך ימים ליום שני של פסח, שלא יהיה חשבון ראוי לומר ליום שני, ועל כן הותקן למנות המנין ממה שנעשה בו, והוא קרבן העומר, שהוא קרבן נכבד שבו זכר שאנו מאמינים כי השם ברוך הוא בהשגחתו על בני אדם רוצה להחיותם ומחדש להם בכל שנה ושנה זרע תבואות לחיות בו.**

השאלה המתבקשת לבסוף: מדוע הספירה

מג שמות רבה יב, ג.

מד מסופר על התוועדות בה היו יחד ר' אייזיק מהאמיל ור' אהרן מסטראשעלע. ר' אהרן קפץ על השלחן בהתלהבות ודבקות, וכעבור זמן מה אמר לו ר' אייזיק: אהרל'ה קענסט שוין אראף פון טיש (כבר אפשר לרדת מהשלחן). ר' אייזיק הקפיד מאד שה'התפעלות' תהיה מנקודת האמת ולא תמשך באופן מלאכותי רגע אחד מעבר לכך (והדבר נוגע למחלוקת בין ר' אהרן לאדמו"ר האמצעי כנודע).

מה "לילה הראשון חובה, מכאן ואילך רשות". הרושם של המצה, הבטול, נמשך על כל ימי הפסח.

היא "לעומר", ומדוע לא מזכירים את חג הפסח בשמו (או חג המצות בלשון הכתוב)? והרי הספירה באה לבטא שהחרות של יציאת מצרים שואפת לתכליתה במתן תורה!

התשובה של החינוך היא: אי אפשר לספור "היום יום ראשון ליום השני של פסח". לא רק שספירה כזו לא 'מצלצלת' טוב, אלא שעיקרו של פסח הוא היום הראשון. ביום השני של פסח יש דבר חדש, ממנו ראוי להתחיל, והוא קרבן העומר, ראשית הקציר — ביטוי לאמונה בהשגחה הפרטית של ה' הנותן לנו תבואה חדשה בכל שנה.

ממחרת השבת אנו יורדים לעסוק ביש התחתון, כולל מציאות האני, ולפעול בטול היש.

לפי מה שהתבאר נוסיף הסבר: היום הראשון של פסח כולו גילוי אלקות מלמעלה. רק למחרת מתחילה העבודה שלנו מלמטה למעלה, עבודה בכח עצמו. והנה ביום השני של פסח תלו את המן[מו] צורר היהודים על עץ גבוה חמשים אמה, כנגד "תספרו חמשים יום". פעם ראשונה מבערים את החמץ בי"ד בניסן — אמנם זו עבודה שלנו, "תשביתו"[מז], אך הכל טפל לגילוי של ט"ו בניסן באתערותא דלעילא. אבל "ממחרת השבת" יש ביעור חמץ פעם נוספת, ביעור הרע (המן הרשע) כהתחלת הבירור של ספירת העומר. כך מבואר שתליית המן היתה בזכות מסירות הנפש של ישראל, ובמיוחד תינוקות של בית רבן איתם למד מרדכי היהודי את הלכות העומר[מח].

ועוד: ביום טוב ראשון אנו בתוך־תוכה של חווית הגאולה ממצרים. אז לא שייך בכלל לעסוק בקרבן העומר שעניינו להעלות את החומריות **לה'** (עמר־חמר, והוא בא מהשעורה מאכל חמורים). לאחר הסתלקות האור של יום טוב ראשון, "**מ**מ**חר**ת השבת", מתחילים לעסוק ב**חמ**ר: אנחנו שמים לב שה' נותן לנו גשמיות, תבואה חדשה בחדש האביב. מהגשמיות הזו עלינו לעשות רוחניות.

הקב"ה בורא את העולם יש מאין ועבודת הצדיקים ("ועמך כלם צדיקים"[מט]) היא להפוך את היש לאין (כדברי הרב המגיד[נ]). בכללות, זו עבודת הבטול, אך יש בה שתי מדרגות: בטול במציאות ובטול היש. ביום טוב הראשון אנו בתנועה של בטול במציאות, בחינת מצה, ללא נתינת מקום לישות כלל. אך ממחרת השבת אנו יורדים לעסוק ביש התחתון (ירידה שהיא צורך עליה), להתייחס למציאות התחתונה (כולל מציאות האני) ולפעול בה בטול היש. זו עבודת הנפת עומר השעורים לה', שעל ידה ניתן לאכול את התבואה החדשה לשם שמים, ולקיים "בכל דרכיך דעהו"[נא]!

נחזור לתיאור הספירה כתהליך של געגועים־נענועים־שעשועים: ביום השני של פסח, ממחרת השבת, היש מתגעגע לאין, מקורו ושרשו האמתי; הוא מתנענע לקראתו ומשתעשע בתחושת התקרבותו אליו. לבסוף, כאשר מגיעים למתן תורה אנו חשים את "שעשועי המלך בעצמותו", תוך כדי התבטלות והתכללות באלקות ממש, "נפשי יצאה בדברו"[נב], "כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל"[נג], נשמתנו פורחת מרוב עצמת השעשוע של קבלת התורה[נד].

מו סדר עולם פכ"ט.
מז שמות יב, טו.
מח ראה מגילה טז, א. אסתר רבה י, ד.

מט ישעיה ס, כא.
נ אור תורה פרשת אמור אות קכ.
נא משלי ג, ו. **ספירת העמר** ועוד **בכל דרכיך דעהו** = **יום** פעמים **הוי'**, גילוי אור הוי' בכל יום, "היום יום אחד לעמר".
נב שיר השירים ה, ו.
נג שבת פח, ב.
נד אמנם הכל "באימה וביראה ברתת ובזיע" (ברכות כב, א) – היראה היא הכלי לשמחה.

פרקי אבות

פרק ו', משנה י"ב

הכל ברא לכבודו

כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָמוֹ,
לֹא בְרָאוֹ אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר,
כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו
אַף עָשִׂיתִיו, וְאוֹמֵר ה' יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד.

משנה יסודית זו חותמת את פרקי אבות, "הכל הולך אחר החיתום". מסכת אבות היא כממוצע בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה (כמו בפתיחה "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע"): לכן יש בה חמשה פרקי משנה, כנגד חמשה חומשי תורה, והפרק הששי הוא ברייתא, כנגד ששה סדרי משנה. חמשת הפרקים הם כנגד התפשטות ה' חסדים (מחסד ועד הוד), והפרק הששי כנגד היסוד הכולל הכל ומוסר למלכות, "מלכות פה תורה שבעל פה". הדבר מודגש במשנה האחרונה שיש בה יחוד יסוד מלכות: היא פותחת במלה "כל" (כינוי היסוד), "כל הנקרא בשמי", ומסיימת במלכות, "ה' ימלך לעולם ועד".

המשנה מלמדת "שהכל ברא לכבודו"[א]. "לכבודו" מתפרש בשתי דרכים, שתיהן אמת וקשורות זו בזו[ב]: א. הכל נברא כדי שהאדם יכיר את כבוד ה'. ב. התכלית היא לגלות את כבוד ה' בעולם (וזה גופא בכך שהאדם מכיר את כבוד ה'), "עבודה צורך גבוה", כדי "להיות לו יתברך דירה בתחתונים".

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"[ג] — פשט הפסוק הוא תיאור שלשה שלבים של התהוות. בפנימיות, פסוק זה ומשנה זו הם מקור מובהק למבנה היסודי של ארבעת העולמות, אצילות־בריאה־יצירה־עשיה[ד] (שגם הם התפתחות של דבר אחד כמו שיתבאר):

"כל הנקרא בשמי ולכבודי" — עולם האצילות. שעולם האצילות עצמו נמשך ממקור עליון, גנוז במחשבת ה' כביכול (כמו טפת הזרע כשהיא עדיין בכח מחשבת האב), המשכה היא קריאה, "כל הנקרא". "שמי" הוא שם הוי' שבעולם האצילות הנקרא "רזא דשמיה". בעולם האצילות מתגלה בגילוי אמתי "ה' אחד", "אין עוד מלבדו", כי עשר הספירות שבו בטלות בתכלית לאור אלקתו יתברך, כמו שֶׁם הבטל ביחס לעצם. "ולכבודי" היינו גילוי האצילות בעולמות התחתונים, תכלית הכוונה בבריאת העולמות.

"בראתיו" — עולם הבריאה. בריאה היא יש מאין, ומלשון "יציאה לבר", יציאה החוצה מתוך עולם האצילות, מרשות היחיד (יחידו של עולם) לרשות הרבים. בעולם הבריאה יש כבר מציאות נפרדת אך היא עדיין "מציאות בכח", כמו חומר היולי ללא צורה (וללא מציאות בפועל). במשל הולה, עולם האצילות הוא כמו טפת הזרע עצמה, ועולם הבריאה הוא כמו תחלת העבור (לפני שהעובר לובש צורה ממשית).

"יצרתיו" — עולם היצירה. בעולם היצירה יש 'מציאות כללית', כמו 'מין' כללי ללא אישים פרטיים. "יוצר אור ובורא חשך" — עולם

המשך בעמ' 43 <<<

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי סוד ה' ליראיו שער ארבעה עולמות, שיעור בסוד ה' ח"ז.

א נוסח ברכות הנשואין, כתובות ח, א.

ב לפי של"ה, תולדות אדם השער הגדול אות קיא; עשרה מאמרות (בהג"ה).

ג ישעיה מג, ז.

ד וראה מדרש שמואל כאן.

הסיפור החסידי

הבעל שם טוב | נעליים של חיים

פעם שכב הבעל שם טוב לנוח ביום, והמשמש שלו רצה לכבד את החדר בו שכב. והיו המנעלים של הבעל שם טוב עומדים אצל המיטה, ורצה להגביהם ולכבד במקומם ולתתם חזרה במקום שהיו עומדים. ונפל לו תיכף בדעתו: מדוע אני צריך לגעת בהמנעלים של הבעל שם טוב להזיזם ממקומם? ולא נגע בהם, כי אם כיבד סביב להם.

ובזה הקיץ הבעל שם טוב משנתו, ואמר להמשמש: הגבהת את המנעלים שלי ממקומם? ואמר: לא, כיבדתי רק סביב להם, והמנעלים נשארו על מקומם כמו שהיו עומדים. ובירך אותו הבעל שם טוב בשביל זה באריכות ימים.

והיה מעשה, שאחד מהחסידים נזדמן למקום מושבו של המשמש הנ"ל אחר כמה שנים להסתלקות הבעל שם טוב זצ"ל, וראה איש לא זקן כל כך מסבב בתוך הבית ועושה גם איזו מלאכה הצריכה, ועל התנור שוכב איש זקן מאוד ומתאנח.

וראה שזה המסבב בתוך הבית רוגז עליו בכמה דברים, ואומר לו דברים שאינם של כבוד כלל. וחשב זה האורח שבודאי זה הזקן השוכב על התנור הוא אביו של זה המסבב בתוך הבית, וחרה לו מדוע אינו נוהג שום כבוד באביו הזקן.

ושאל אותו: מדוע אינו נוהג שום כבוד באביו? וצחק האיש ואמר: זהו בני, ואני אביו! האיש האורח תמה: היאך יכול להיות זה? וסיפר לו המעשה הנ"ל מברכת הבעל שם טוב, ואמר לו: כמו שהייתי אז כך נשארתי, שלא קפצה עלי זקנה יותר. והראה לו ששיניו חדשות.

[ליקוטי סיפורים — פרלוב]

לעלות עם הנעליים

בטרם נתבונן בעומקו של הסיפור המפליא הזה, הרבה יש ללמוד מהענווה של אותו משמש. דרך העולם היא שכאשר אדם עסוק במלאכתו, דומה בעיניו שהכל נדחה מפניו ומפני עסקיו. לא כך נהג המשמש, שגם תוך כדי עבודה נתן דעתו שמא מה שלפניו חשוב עוד יותר מעבודתו — ונמנע מלגעת בו.

אך באשר לבעל שם טוב עצמו, שני דברים בולטים בסיפור שלפנינו: האחד הוא העירנות הפלאית של הבעל שם טוב, שהבחין במחשבה להזיז את מנעליו גם בשנתו, והשני הוא החשיבות הרבה שייחס למיקומם, כפי ששיער המשמש. כל כך החשיב זאת הבעל שם טוב, עד שברך את המשמש באריכות ימים מופלאה — כך שלא הזדקן גופו כלל. מהו, אם כן, סודן של הנעליים?

לנעל נודעת משמעות רבה במדרש ובתורת הקבלה. על חנוך, מצדיקי הדורות הראשונים שלאחר בריאת העולם, נאמר שהיה תופר מנעלים ומיחד לקוב"ה ושכינתיה בכל תפירה ותפירה. ולא רק בסיפורו של חנוך, גם באופן כללי שייכת הנעל ליחוד: בה דורך האדם על הארץ ומתחבר אליה, ובמובן רחב ועמוק יותר, היא המסמלת את החיבור הנכון בין הרוחניות והגשמיות. הנעל היא אחיזת הקרקע, התפיסה במציאות. היא נועלת את האדם ומחברת אותו למקומו, אך גם מגביהה אותו מן הקוצים והמזיקים שעל הקרקע.

החיבור הזה מופיע, קודם כל, אצל הקב"ה בעצמו: כאשר המלכות דאצילות יורדת אל העולמות התחתונים יותר, שאפילו הגבוהים שבהם גשמיים יחסית אליה, נאמר עליה: "מה

נערך ע"י יהודה הס. ע"פ אור ישראל ח"ג עמ' סו-סח.

יפו פעמיך בנעלים בת נדיב". המלכות אינה מציגה את רגליה בתוך התחתונים, אלא כשהן נעולות בנעליים (שהם המסך שבין עולם האצילות לעולמות התחתונים). כמו הנעליים הגשמיות, לנעליים אלה שני תפקידים — הן מגנות עליה מפני הנזקים שבגשמיות הגסה, ובה בעת מאפשרות לה להיכנס לתוכה — ולפעול את פעולתה בהצלחה.

הבעל שם טוב היה ידוע בהיותו אחוז למעלה ולמטה כאחד ממש [אין וועלט, אויס וועלט], ראשו בשמי שמיים ורגליו בארץ התחתונה. בסיפור הזה אנו כמו רואים זאת בעינינו — כיצד הוא עושה זאת בפועל: השינה היא עליית הנשמה למעלה, ולא בכדי הבגד שאותו מסירים כמעט כולם בעת השינה הוא הנעליים. לאור ביאורנו אודות מהות הנעל, מובן כי הסיבה לכך היא שברצוננו לעלות למעלה, ולשם כך יש לנתק את הדבר שנועל ומחבר אותנו למטה. ואכן, מי שישן בנעליים מעורר בדרך כלל רושם של גסות ובהמיות, ולפי אותה הבנה אפשר לומר עליו שהוא מוותר מראש, ובוחר להישאר למטה גם בזמן בו מזומנת לו עליה.

אך הבעל שם טוב בנוראות קדושתו, מחבר שמים וארץ. הוא אומנם מתעלה וחולץ את הנעליים, אך גם בשנתו הוא מרגיש את הנעשה בהם. הדבר נובע מכך, שגם בתוך עליית הנשמה אין הוא מאבד את הקשר עם המציאות, וכשהוא מרגיש שסכנת ניתוק מאיימת על הקשר הזה — הוא פועל מיד למניעתו (ניתן לשער כי הבעל שם טוב הוא שהביא למחשבת המשמש הטובה, שהרי מיד לאחריה הוא מקיץ משנתו).

לרדת אל הנעליים

מקובלנו מפי הצדיקים, שבתורתו של הבעל שם טוב מאירה ראשיתה של תורת המשיח, "חידוש תורה" העתיד להתגלות לעתיד לבוא. דרך מושג הנעל אפשר להבין יותר את מהות החידוש הזה, אם נשווה אותו לגילוי המאפיין את משה — הגואל הראשון ומקבל התורה הראשון. שהרי כשמשה רבינו מביט בגילוי שכינה, הוא מצטווה: "של נעליך מעל רגליך"! של מלשון השלה ושלילה, הרחקה של הגשמיות. (בהמשך, נצטווה לפרוש אפילו מאשתו — המסמלת את המלכות דאצילות ואת הקשר עם העולמות התחתונים).

משה רבינו הנהיג את העם ככהן העובד עבודה בבית המקדש, מתוך מקום הקודש עצמו, ולכן היה יחף. מורנו הבעל שם טוב הביא את הקודש לכל מקום, גם אל תוך הגשמיות, וממילא לא הוצרך להרחיק לגמרי את נעליו.

המשך מעמ' 41 <<<

הבריאה הוא 'חשוך' כיון שאין בו מציאות בפועל ואילו בעולם היצירה יש גילוי ראשון של ציור היש. בעיבור, יצירת הולד היא לאחר ארבעים יום של הריון, שאז נכרת צורת הולד ומינו.

אף עשיתיו" — עולם העשיה. בעולם העשיה יש כבר מציאות פרטית של ריבוי אישים. עשיה היא לשון תקון, שכלול ההתגלות השלמה של הפרטים. יש את עולם העשיה הרוחני ויש את עולם העשיה הגשמי בו אנו נמצאים ובו הרע גובר לעת עתה, עד שיתקיים "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" שאזי "ה' ימלך לעולם ועד". המלה "אף" באה לחדש, שאפילו העולם הזה שלכאורה "נח לו שלא נברא" מגלה את כבוד ה'[ה]. אדרבה, התכלית היא דווקא בעולם הזה, והוא הפירוש העמוק של "אף עשיתיו" — "אף" בא לרבות הארת האצילות ולמעלה מהאצילות בעולם העשיה התחתון.

ה לפי מדרש שמואל.

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

שאלות על אג"ק ז בתניא

אדה"ז כותב "והנה שופריה דיעקב מעין שופריה דאדה"ר שתיקן חטא אדה"ר". מהו התיקון שעשה יעקב לאדה"ר?

היות ויש תרי"ג מצות כנגד תרי"ג אברים, איך זה מסתדר עם האשה שלה יש יותר אברים ופחות מצות?

מענה:

אדם הראשון חטא בכך שלא היתה לו סבלנות־מתינות לחכות שלש שעות (כנגד שלש שנות ערלה) לאכול מעץ הדעת בקדושה (קדושת הזווג של שבת). יעקב אבינו תיקן זאת ע"י מתינות דקדושה (שחכה עד גיל 84 — המספר של תיקון הברית, 7 פע' 12, ימי שבתא ושבטיא דיעקב — לשאת אשה בקדושה ולהוליד בנים בקדושה).

"כל המוסיף גורע"; 'בזכות' תוספת איברי האשה מפחיתים אצלה את חובתה (בקבלה מבואר שהאיש מוציא את אשתו בכל מצות עשה שהזמן גרמא ושמפני כך היא פטורה מהן, ש'אין לה זמן' לקיים אותן). אך באמת יש לה שלש מצות מיוחדת לה — **ח**לה, **נ**דה, **ה**דלקת הנר — לדעה שיש לה ג' איברים יותר מהאיש (לאיש **רמח** ולאשה **רנא** וביחד **צבאות** = **גוף קדוש**, הכח להוליד הרבה חילים בצבאות ה', שם קדוש שנתחדש על ידי **חנ"ה**!). ועם השותף השלישי [ומתאים לדעה שיש לה ד' אברים נוספים] היינו 500 = "**פרו ורבו**" = **נר נר** (שהאשה הנשואה מדליקה לכבוד שבת, זמן היחוד כנ"ל). [ד' האיברים הנוספים כולם ברחם, שני צירים ושתי דלתות, רמז לצירי לידה ופתיחת דלתות הרחם להוליד זחו"ק — "אם הבנים (והבנות) שמחה"!].

כוונות קריאת תהלים

בעקבות מה שכתוב בחסידות שכשקוראים תהילים צריכים להתפלל ולכוון על המצב היום – שלי ושל עם ישראל – עלו אצלי שתי שאלות: (א) מה צריכים לכוון כשאומרים שבח על עצמי – לדוגמא "ה' אלקי אם עשיתי זאת, אם יש עוול בכפי... שפטני ה' כצדקי וכתמי עלי", או "שמרה נפשי כי חסיד אני" וכד'? (ב) על מי ומה יש לכוון כשמבקשים מה' שיעניש וכו' – כגון "חרבם תבוא בלבם וקשתותם תשברנה", "כלה בחמה כלה ואינמו", "יהיו בניו יתומים ואשתו אלמנה", "תנה עוון על עוונם ואל יבואו בצדקתך ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו" ועוד?

מענה:

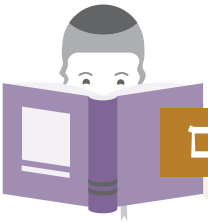
יש לכוון שאני קשור ואף נכלל באותו צדיק (כמו דוד המלך) שלו ראויים הדברים (ואצל דוד אין זה פוגע כלל בשפלותו העצמית).

בנוגע לבקשה לעונש הרשעים, ראשית כל יש לכוון בזה על היצר הרע וכל 'צאצאיו'. ישנם גם כוחות טומאה בעולם (עד שיקוים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ") וקליפות כלליות, כמבואר אצלנו בענין פיצוח האגוז...

מענה לדו"ח על הלימוד והעשיה באחת הישיבות:

העיקר — תורה תורה תורה!!! אוריין תליתאי; הראשונה תורה לשמה לגמרי (גם לא "על מנת לעשות", כמבואר בדא"ח), השניה על מנת

ו

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

בִּיחוּד בְּנַפְשָׁם

יוֹם הַשִּׁשִּׁי הִגִּיעַ!

שִׁשִּׁי בְּסִיוָן, יוֹם מַתַּן הַתּוֹרָה, הוּא הֶמְשֵׁךְ יָשִׁיר לְאוֹתוֹ "יוֹם הַשִּׁשִּׁי" שֶׁל סִיּוּם בְּרִיאַת הָעוֹלָם. הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ קַיָּמִים, הַכֹּל כְּבָר מוּכָן, אֲבָל בִּשְׁבִיל מָה הַכֹּל?

חֲזַ"ל אוֹמְרִים, שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בַּ"עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת" כְּדֵי לְהָכִין אֶת הַמִּגְרָשׁ לַ"עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת"! הַתּוֹרָה שֶׁיְּקַבְּלוּ יִשְׂרָאֵל הִיא זוֹ שֶׁמְּקַיֶּמֶת אֶת מַטָּרַת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. עַם יִשְׂרָאֵל בּוֹנֶה לַה' דִּירָה, כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה. אֵיךְ? עַל יְדֵי הַתּוֹרָה! לֹא פֶּלֶא שֶׁמִּצְוַת תַּלְמוּד תּוֹרָה שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹות.

לִפְרוֹת פּוֹאָה אִפְשָׁנִים

בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה הִגִּיעַ אֵלֵינוּ לַתַּלְמוּד תּוֹרָה הַרַב דָּנִיאֵל, מְלַמֵּד חָדָשׁ מָלֵא מֶרֶץ. לֹא הָיָה קָשֶׁה לָשִׂים לֵב לַשִּׁנּוּי שֶׁהָיָה בּוֹ. אָמְנָם, כְּמוֹ כָּל מוֹרֶה, גַּם אֶצְלוֹ הָיוּ דְּרִישׁוֹת כְּמוֹ שְׁעוּרֵי בַּיִת, עֲבוֹדוֹת וּמִבְחָנִים, וְגַם הוּא לֹא וִתֵּר עַל כְּלָלֵי מִשְׁמַעַת בַּכִּתָּה, אֲבָל בְּכָל זֹאת מַשֶּׁהוּ בַּגִּישָׁה שֶׁלּוֹ הָיָה שׁוֹנֶה. אֶפְשָׁר לְהַגְדִּיר אֶת הַיַּחַס שֶׁלּוֹ כֶּאֱנוֹשִׁי. כְּשֶׁהוּא מְדַבֵּר אִתְּךָ אַתָּה מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא מְדַבֵּר אִתְּךָ, שֶׁאִכְפַּת לוֹ מִמְּךָ וְשֶׁהַדָּבָר שֶׁהַכִי מְעַנְיֵן אוֹתוֹ הוּא שֶׁיִּהְיֶה לְךָ טוֹב, שֶׁתַּצְלִיחַ. זוֹ הַסִּבָּה שֶׁמַּהֵר מְאוֹד הִתְאַהֲבוּ בּוֹ רֹב הַתַּלְמִידִים.

מָה הַכַּוָּנָה הִתְאַהֲבוּ בּוֹ? זֶהוּ, זֶה בְּדִיּוּק מָה שֶׁרָצִיתִי לְהַסְבִּיר. הָרַבֵּה יְלָדִים פָּשׁוּט הִתְחִילוּ לְחַקּוֹת אוֹתוֹ, עִם אוֹ בְּלִי לָשִׂים לְכָךְ לֵב. יֵשׁ יְלָדִים שֶׁהִתְחִילוּ לְסַגֵּל לְעַצְמָם אֶת צוּרַת

›››

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

לעשות את כל הכתוב בה, השלישית (הנעוצה בראשונה) להפוך את העולם היום בפועל ממש, מכח התורה־חדשה של מלך המשיח שכבר מתחיל להתנוצץ בעולם.

הָעֲמִידָה הַזְּקוּפָה שֶׁלּוֹ אוֹ אֶת הַהִלּוּךְ הַמְּהִיר שֶׁלּוֹ, יֵשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁנִּסּוּ לְאַמֵּץ אֶת סִגְנוֹן הַלְּבוּשׁ שֶׁלּוֹ וְיֵשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁפִּתְאוֹם הִתְחִילוּ לְהַשְׁמִיעַ בְּטוּיִים שֶׁהִתְרַגְּלוּ לִשְׁמֹעַ אוֹתָם יוֹצְאִים מִפִּיו.

אֲבָל אוֹתִי דַּוְקָא מְעַנְיֵן מַשֶּׁהוּ אַחֵר. יֵשׁ שִׁנּוּי שֶׁעָבַר פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר עַל כֻּלָּנוּ, וְהַשִּׁנּוּי הַזֶּה הָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מַשְׁמָעוּתִי — הִתְחַלְנוּ לְאַמֵּץ לְעַצְמֵנוּ אֶת דֶּרֶךְ הַחֲשִׁיבָה שֶׁלּוֹ. לֹא, לֹא הָפַכְנוּ לְקוֹרְאֵי הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁלּוֹ, וְכַמּוּבָן שֶׁלֹּא הָפַכְנוּ לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים כְּמוֹתוֹ, אֲבָל צוּרַת הַחֲשִׁיבָה הַמְּקוֹרִית שֶׁלּוֹ, זוֹ שֶׁשּׁוּב וָשׁוּב הִפְתִּיעָה אוֹתָנוּ, הִיא זוֹ שֶׁגָּרְמָה לְחוֹלֶל אֶצְלָנוּ שִׁנּוּי פְּנִימִי. לְצוּרַת חֲשִׁיבָה כָּזוֹ קוֹרְאִים הַיּוֹם "לַחֲשֹׁב מִחוּץ לַקֻּפְסָה". הַקֻּפְסָה מְרֻבַּעַת וּסְגוּרָה, וְלָכֵן מִי שֶׁ'תָּקוּעַ' בְּתוֹכָהּ לֹא יוֹדֵעַ אֵיךְ לַהֲפֹךְ אֶת הַפִּנּוֹת שֶׁלָּהּ לַעֲגֻלּוֹת, וְזוֹ בְּדִיּוּק הַמֻּמְחִיּוּת שֶׁל הָרַב דָּנִיֵּאל. בְּקִצּוּר, לְאַט לְאַט הִתְחַלְנוּ לְהִכָּנֵס לָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ וּלְהִתְרַגֵּל וְלַחֲשֹׁב עַל כָּל נוֹשֵׂא גַּם מִכִּוּוּנִים פָּחוֹת שִׂגְרָתִיִּים.

אָז נָכוֹן, הֲלִיכָה וְסִגְנוֹן לְבוּשׁ הֵם הִתְנַהֲגוּת שֶׁבּוֹלֶטֶת לָעַיִן וְהַדִּמְיוֹן בֵּין מִי שֶׁנּוֹהֵג בָּהֶם לְבֵין מִי שֶׁמְּאַמֵּץ אוֹתָם נִכָּר מֵאוֹד, אֲבָל אִמּוּץ שֶׁל דֶּרֶךְ חֲשִׁיבָה הוּא יוֹתֵר מִסְּתָם לִהְיוֹת דּוֹמֶה. זֶה כְּבָר מַמָּשׁ לִהְיוֹת הוּא.

לַחֲשֹׁב מֵהַצַּד הַיָּמִין

לָמָּה אֲנִי מְסַפֵּר לָכֶם עַל הָרַב דָּנִיֵּאל הַיּוֹם, לִקְרַאת חַג הַשָּׁבוּעוֹת? כִּי הַשִּׁנּוּי שֶׁהוּא חוֹלֵל בָּנוּ קָשׁוּר מְאוֹד עִם הַשִּׁנּוּי שֶׁמִּתְחוֹלֵל אֵצֶל כָּל יְהוּדִי בְּשָׁעָה שֶׁהוּא נִגַּשׁ לִלְמֹד אֶת תּוֹרַת ה'.

נַנִּיחַ שֶׁהָיָה בָּא אֵלַי מִישֶׁהוּ וּמַצִּיג בְּפָנַי אֶת הַשְּׁאֵלָה הַבָּאָה: רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן הוֹלְכִים בָּרְחוֹב וּלְפֶתַע מַבְחִין רְאוּבֵן בְּנַגָּן שֶׁזָּרוּק תַּחַת הַסַּפְסָל. "הִנֵּה נַגָּן!", הוּא קוֹרֵא בְּהַפְתָּעָה וְרוֹכֵן כְּדֵי לְהָרִים אוֹתוֹ. שִׁמְעוֹן הַזָּרִיז, שֶׁמַּבְחִין גַּם הוּא בַּנַּגָּן, מַקְדִּים אֶת רְאוּבֵן בִּשְׁנִיּוֹת סְפוּרוֹת, מְזַנֵּק לְעֶבְרוֹ וּמֵרִים אוֹתוֹ. כָּעֵת עָלֶיךָ לְהַחְלִיט לְמִי שַׁיֶּכֶת הַמְּצִיאָה — לִרְאוּבֵן שֶׁרָאָה רִאשׁוֹן אֶת הַנַּגָּן אוֹ לְשִׁמְעוֹן שֶׁתָּפַס אוֹתוֹ רִאשׁוֹן בְּיָדָיו?

תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים שֶׁבֵּינֵיכֶם יֹאמְרוּ מִיָּד: בֶּטַח, זוֹ מִשְׁנָה מְפֹרֶשֶׁת בְּמַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא! אֲבָל אֲנִי לֹא מוֹרֶה לְמִשְׁנָה, וּבְכָנָה לֹא הִזְכַּרְתִּי אֶת הַמִּשְׁנָה בְּעֵת הַשְּׁאֵלָה. אֲנִי רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ קֹדֶם אֶת דַּעְתְּכֶם הָאִישִׁית, מָה הֱיִיתֶם אַתֶּם אוֹמְרִים לְפִי מָה שֶׁנִּרְאֶה לָכֶם, בַּשֵּׂכֶל שֶׁלָּכֶם, לִפְנֵי שֶׁלְּמַדְתֶּם אֶת הַמִּשְׁנָה. אֲנִי יָכוֹל לְנַחֵשׁ שֶׁלֹּא בֶּלֶם יֹאמְרוּ אוֹתוֹ דָּבָר, וְהַדֵּעוֹת בָּעִנְיָן יִהְיוּ חֲלוּקוֹת. חֵלֶק יַסְבִּירוּ לִי לָמָּה הָרְאִיָּה הִיא זוֹ שֶׁקּוֹבַעַת לְמִי יִהְיֶה שַׁיָּךְ הַחֵפֶץ, וְחֵלֶק יַסְבִּירוּ מַדּוּעַ דַּוְקָא מִי שֶׁתָּפַס אוֹתוֹ זַכַּאי לוֹ.

בָּרֶגַע שֶׁאֲנִי פּוֹתֵחַ אֶת הַסֵּפֶר — הַחֻמָּשׁ, הַמִּשְׁנָה אוֹ הַגְּמָרָא — אֲנִי עוֹבֵר צַד. הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ. בִּמְקוֹם לַחֲשֹׁב עַל כָּל נוֹשֵׂא

וּמִקְרֶה שֶׁמְּזַדְּמְנִים בְּפָנַי לְפִי הַחֲשִׁיבָה שֶׁלִּי, אֵיךְ שֶׁנִּרְאֶה לִי, אֲנִי מַתְחִיל לְהַקְשִׁיב. אֲנִי מְנַסֶּה לְהָבִין טוֹב־טוֹב מָה ה' אוֹמֵר עַל אוֹתוֹ מִקְרֶה וּמַהִי הַסִּבָּה לְכָךְ. הֲרֵי אֲנִי בְּסַךְ הַכֹּל בֶּן אָדָם, בָּשָׂר וָדָם, וְלָכֵן הַשֵּׂכֶל שֶׁלִּי יָכוֹל לִטְעוֹת. יִתָּכֵן מְאוֹד וּמָה שֶׁחָשַׁבְתִּי בָּרֶגַע הָרִאשׁוֹן לָנָכוֹן — יִתְבָּרֵר לִי בַּהֶמְשֵׁךְ כְּטָעוּת מֻחְלֶטֶת. גַּם אִם אֲנִי חָכָם מְאוֹד — חָכְמָתוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ עֲמֻקָּה וּרְחָבָה מִשֶּׁלִּי עַד אֵין סוֹף!

לָכֵן, כַּאֲשֶׁר אֲנִי לוֹמֵד תּוֹרָה אֲנִי מְנַסֶּה וּמִתְאַמֵּץ לְהָבִין מִתּוֹךְ מָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ מַהוּ הָ'רְאשׁ' שֶׁל ה', מָה **הוּא** חוֹשֵׁב עַל הַנּוֹשֵׂא. וְכָךְ, כְּכָל שֶׁאָנוּ מַתְמִידִים בַּלִּמּוּד בָּהּ, הוֹפֵךְ הָרֹאשׁ שֶׁלִּי לִהְיוֹת דּוֹמֶה לָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ. כָּעֵת הַחֲשִׁיבָה שֶׁלִּי פּוֹעֶלֶת לְפִי כְּלָלֵי הַחֲשִׁיבָה שֶׁהוּא קָבַע עֲבוּרִי.

לָמֵד אֶת כִּתְוָךְ

מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין הַבְּגָדִים שֶׁאֲנִי לוֹבֵשׁ לָאֹכֶל שֶׁאֲנִי אוֹכֵל? כַּאֲשֶׁר אֲנִי לוֹבֵשׁ חֻלְצָה — לֹא אֲנִי מִשְׁתַּנֶּה וְלֹא הַחֻלְצָה מִשְׁתַּנָּה. אֲנִי נִשְׁאָר אֲנִי וְהַחֻלְצָה נִשְׁאֶרֶת חֻלְצָה. מָה בְּכָל זֹאת קוֹרֶה? כְּעֵת כֻּלָּם יוֹדְעִים הֵיכָן אֲנִי לוֹמֵד כִּי עַל הַחֻלְצָה מֻטְבָּע מֵעַל הַכִּיס סֵמֶל הַמוֹסָד...

לְעֻמַּת זֹאת, כַּאֲשֶׁר אֲנִי אוֹכֵל כָּרִיךְ טָעִים לַאֲרוּחַת בֹּקֶר, הוֹפֵךְ הַמַּאֲכָל לִהְיוֹת חֵלֶק מִגּוּפִי. הָאֹכֶל מִתְפָּרֵק בַּקִּבָּה וְהוֹפֵךְ לֶחֱמָרִים מְזִינִים, שֶׁנּוֹסְעִים עַל גַּבֵּי הַדָּם, מַגִּיעִים לְכָל אֶבְרֵי גּוּפִי וְנִסְפָּגִים בָּהֶם. הַמַּאֲכָל הוֹפֵךְ לִהְיוֹת חֵלֶק מִמֶּנִּי. אֲנִי וְהוּא אֶחָד מַמָּשׁ.

זֶה בִּדְיוּק מָה שֶׁקּוֹרֶה לִיהוּדִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה. הוּא לֹא רַק 'מִתְלַבֵּשׁ' בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא לוֹמֵד, אֶלָּא מַמָּשׁ 'אוֹכֵל' וּמְעַכֵּל אוֹתָהּ. כַּאֲשֶׁר הוּא מֵבִין אוֹתָהּ הֵיטֵב — הִיא נֶהֱפֶכֶת לִהְיוֹת חֵלֶק בִּלְתִּי נִפְרָד מֵהַמַּחְשָׁבָה שֶׁלּוֹ! עַל הָאִחוּד הַמְיֻחָד הַזֶּה אוֹמֵר אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן בְּסֵפֶר הַתַּנְיָא: "וְהוּא יִחוּד נִפְלָא שֶׁאֵין יִחוּד כָּמוֹהוּ וְלֹא כְּעֵרְכּוֹ נִמְצָא כְּלָל בְּגַשְׁמִיּוּת!".

שֶׁנִּזְכֶּה לִדְבֹק בַּתּוֹרָה וּלְהִתְאַחֵד עִם מִי שֶׁנָּתַן לָנוּ אוֹתָהּ!

כִּי

המשך מעמ' 32 <<<

די באמירת תורות קצרות, שהיו צומחות אצל התלמידים־הצדיקים ומחיות אותם. לעומת זאת, אצל אדמו"ר הזקן, הגם שבתחלה היה אומר תורות קצרות, בשלב מסוים הוא התחיל לומר תורות יותר ויותר ארוכות[טז]. ככל שהתלמידים יותר צדיקים ככה צריך פחות כלים־אותיות, אך עם ירידת הדורות צריך יותר כלים כדי לקלוט את אור התורה.

שנזכה שדברי התורה יפרו וירבו בתוכנו עד אין סוף!

טז לוח "היום יום" ט"ו סיון.

נביעת האין סוף היא כמיהת הלב הפנימית של כל מי שעוסק בתורה. אנחנו לומדים, גורסים ומעיינים, מתמסרים ועמלים, ומקווים לזכות לדברי תורה שפרים ורבים תמיד, שמחים כנתינתם מסיני, נוגעים בלב ופועלים על העולם כולו.

כדי להגיע לנביעה הזו צריכים לגדול. בתחלת הלימוד האדם שקוע במחשבות על עצמו, מחשבות "שלא לשמה" שנותנות לו מוטיבציה ללמוד, כששיאן החיובי הוא ההבנה שתיקון נפשו והתקרבותו לה' תלויים בלימוד התורה. אך כשהתלמיד מתמסר ומתייגע הוא זוכה, בסופו של דבר, לגדול מהריכוז בעצמו ולהגיע לעיסוק נקי ב"תורת אמת", שמאפשר לו לפסוק ולהורות הלכה. אך לא די בכך, אחרי השכחה־העצמית בתוך הלימוד, צריכים לחזור שוב אל נפש הלומד — להחשף לממד פנימי יותר בתורה, לקבל תורה מצדיקי אמת ולתקן את הלב. כשעוסקים בעבודה הזו כדבעי זוכים, בסיעתא דשמיא, לגדול באמת — להצליח לחבר את "תורת אמת" לאמת הפנימית של נשמת הלומד, ואזי יש נביעה אין סופית של התורה מתוך הנשמה.

ב"זמן מתן תורתנו" אנחנו נזכרים בכך שהתורה ממשיכה להינתן, שה"קול גדול" של ה' ממשיך לדבר אלינו, ומנסים להתעצם עם נביעת התורה כך שתופיע גם בלימודנו כל השנה. שלשת שיעורי הגליון הפעם עוסקים, מזוויות שונות, בנביעת האין סוף של התורה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגורך?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052־4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים